

Старости

с. 3

І знову про повноваження старост

ОМС звернувся за роз'ясненнями стосовно можливості покладення на старост повноважень із вчинення нотаріальних дій, реєстрації актів цивільного стану, реєстрації місця проживання та видачі довідок. Відповіді на запитання читайте у матеріалі.

с. 8

Хто хоче бути в. о. старости?

Відповідно до п. 3 Прикінцевих положень Закону України від 05.02.2015 № 157-VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад» у селах, селищах, в яких розташовувалися ОМС територіальних громад, що об'єдналися, обов'язки старости до обрання на перших виборах старости виконує особа, яка здійснювала повноваження сільського, селищного голови відповідної територіальної громади до об'єднання. Як бути, якщо в одній громаді, де лише плануються перші вибори, сільський голова категорично відмовляється від посади в. о. старости? Що треба робити у такому випадку та чи правомірною є відмова старости займати таку посаду до проведення перших виборів старости?

с. 42

Всеукраїнський громадський бюджет: чи треба брати участь?

Де знайти додаткові кошти на розвиток старостинського округу? Це питання бентежить не лише старост, але й мешканців. Адже додаткове фінансування ніколи не може бути зайвим ні для села, ні для селища. Знайдеться, що побудувати та що замінити або відремонтувати. Допомогти частково вирішити проблему недофінансування старостинських округів може Всеукраїнський громадський бюджет, з яким варто ознайомитись ближче. Адже він має додаткові можливості для тих, хто бажає змінювати свою громаду на краще.

Повноваження старости

І знову про повноваження старост
Т. Кравченко 3

Актуальне запитання

(Яким чином староста може впливати на запровадження місцевих зборів та податків?) 5

Хто хоче бути в. о. старости?

В. Нікітенко 8

Громада та староста

Муніципальна варта:
що про це має знати староста?

О. Ковшова 11

Староста — посадова особа

Зміни до законодавства про корупцію:
що нового?

О. Мороз 17

Староста та діловод: чи є конфлікт інтересів?

О. Мороз 23

Засідання постійної комісії:
право присутності старости

А. Мацюкін 26

Актуальне запитання

(Щодо дій старости для забезпечення інтересів старостату) 28

Практикум для старости

Приєднання села/селища до міста
обласного значення: на що чекати?

О. Ковшова 29

Публічні послуги онлайн:
надання допомоги громадянам

А. Мацюкін 34

Всеукраїнський громадський бюджет:
чи треба брати участь?

О. Ковшова 42

Генеральний директор ТОВ «ВБ «Фактор»
Ю. Караченко

Головний редактор
Я. Брусенцова

Заступник головного редактора
О. Мороз

Відповідальний випускаючий
Е. Олійник

Засновник та видавець газети
Видавничий будинок «Фактор»

Реєстраційне свідоцтво
серія КВ
№ 21370-11170Р
від 25.06.2015 р.

Адреса видавця та редакції:
вул. Сумська, 106а,
м. Харків, 61002,
Україна

Редакція:
(057) 719-93-13

e-mail:
y.brusentsova@id.factor.ua
http://www.i.factor.ua

Віддруковано згідно з наданим оригінал-макетом у друкарні «Фактор-Друк», 61030 м. Харків, вул. Саратовська, 51. Тел. (057) 717-53-55

Відділ реклами:
(057) 719-41-12
e-mail: okr@id.factor.ua

Номер замовлення
09880

Тираж видання
1000 екз.

© Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO, 2019.
© ТОВ «Видавничий будинок «Фактор», 2019.

Усі права на публікації захищені. При відтворенні матеріалів, що містяться у газеті «Радник старости», посилення на видання та вказівка імені (псевдоніма) автора твору обов'язкові.

Відтворення та розповсюдження у будь-який спосіб інформації, розміщеної у газеті «Радник старости», що має на меті отримання прибутку, без згоди власника майнових прав не допускається. Думки фахівців редакції щодо проблематики, розглянутої в окремих статтях, можуть не збігатися з думками її автора (авторів).

І знову про повноваження старост

Т. Кравченко, аналітик Видавничого будинку «Фактор», адвокат

ОМС звернувся до редакції нашого видання за роз'ясненнями стосовно можливості покладення на старост повноважень із вчинення нотаріальних дій, реєстрації актів цивільного стану, реєстрації місця проживання та видачі довідок¹. Тож з огляду на присвячені в попередніх номерах газети цій темі матеріали та враховуючи вимоги чинного законодавства, відповідаємо на запитання.

Щодо вчинення дій з реєстрації актів цивільного стану

Відповідно до пп. 5 п. «б» ч. 1 ст. 38 Закону України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування

в Україні»² до делегованих повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад віднесено вчинення нотаріальних дій з питань, віднесених законом до їх відання.

У свою чергу, відповідно до ч. 1, 2 ст. 37 Закону України від 02.09.1993 № 3425-XII «Про нотаріат»³ у населених пунктах, де немає нотаріусів, уповноважені на це посадові особи органу місцевого самоврядування вчиняють такі нотаріальні дії:

1	вживають заходів щодо охорони спадкового майна
2	посвідчують заповіти (крім секретних)
3	видають дублікати посвідчених ними документів
4	засвідчують вірність копій (фотокопій) документів і виписок із них
5	засвідчують справжність підпису на документах
6	видають свідоцтва про право на спадщину
7	видають свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя в разі смерті одного з подружжя

Дії, передбачені пунктами 6, 7 ч. 1 цієї статті, вчиняють уповноважені посадові особи органу місцевого самоврядування, які мають вищу юридичну освіту, досвід роботи у галузі права не менше трьох років, пройшли протягом року стажування у державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса, завершили навчання щодо роботи з єдиними та державними реєстрами, що функціонують в системі Міністерства юстиції України, та склали іспит із спадкового права у порядку, встановленому Міністерством юстиції України.

Отже, ОМС має право уповноважити старосту на вчинення окремих нотаріальних дій, за умови його відповідності вимогам, переліченим у ч. 2 ст. 37 Закону № 3425 щодо рівня освіти, досвіду роботи та навчання. Водночас, перш ніж приймати відповідне рішення, необхідно здійснити аналіз вже наявних у старости повнова-

жень для того, аби зрозуміти, наскільки доречним буде «додавання» нових.

Щодо вчинення дій з реєстрації актів цивільного стану

Відповідно до п.п. 5 п. «б» ч. 1 ст. 38 Закону № 280 до делегованих повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад віднесено реєстрацію актів цивільного стану (за винятком виконавчих органів міських (крім міст обласного значення) рад).

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 4 Закону України від 01.07.2010 № 2398-VI «Про державну реєстрацію актів цивільного стану»⁴ органами державної реєстрації

¹ Звертаємо увагу — детально про повноваження старости стосовно видачі довідок ми писали у газеті «Радник старости» № 1 за березень 2019.

² Далі за текстом — Закон № 280.

³ Далі за текстом — Закон № 3425.

⁴ Далі за текстом — Закон № 2398.

Р Повноваження старости

актів цивільного стану є, зокрема, виконавчі органи сільських, селищних і міських (крім міст обласного значення) рад.

Відповідно до п. 1 розділу I Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 18.10.2000 № 52/2, органами державної реєстра-

ції актів цивільного стану, які проводять державну реєстрацію, є районні, районні у містах, міські (міст обласного значення), міськрайонні, міжрайонні відділи державної реєстрації актів цивільного стану головних територіальних управлінь юстиції, виконавчі органи сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад.

Важливо

Відповідно до ч. 2 ст. 6 Закону № 2398 виконавчі органи сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад проводять державну реєстрацію народження фізичної особи та її походження, шлюбу, смерті.

Виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) є їх виконавчі комітети, відділи, управління та інші створювані радами виконавчі органи.

Отже, як бачимо, мова йде про покладення функцій з реєстрації актів цивільного стану **саме на виконавчі органи відповідної ради, якими є виконавчі комітети, відділи, управління та інші створювані радами виконавчі органи.**

Відповідно до ст. 14 Закону № 280 староста є виборною посадовою особою місцевого самоврядування. Староста є членом виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради за посадою.

Але виконавчий комітет посідає особливе місце серед виконавчих органів, бо є виконавчим органом загальної компетенції сільської, селищної, міської ради, він очолює систему виконавчих органів, налагоджує їх взаємодію.

Виконавчий комітет утворюється радою на строк її повноважень у складі відповідно сільського, селищного, міського голови, який очолює виконавчий комітет, його заступника (заступників) з питань діяльності виконавчих органів ради, керуючого справами (секретаря) виконавчого комітету, а також керівників відділів, управлінь та інших виконавчих органів ради, інших осіб. До складу виконавчого комітету за посадою також входить секретар відповідної ради.

Основною формою роботи виконавчого комітету є його засідання, а формою правового акта — рішення.

Виконавчий комітет є підзвітним і підконтрольним раді, що його утворила, а з питань здійснення ним повноважень органів виконавчої влади — також підконтрольним відповідним органам виконавчої влади (ст. 51, 52, 53 Закону № 280).

Виконавчому комітету підпорядковуються відділи, управління та інші виконавчі органи ради (ст. 54 Закону № 280).

Для здійснення повноважень, що належать до відання виконавчих органів цих рад, сільською, селищною, міською, районною в місті радою утворюються відділи, управління й інші виконавчі органи місцевої ради.

Відділи й управління підзвітні і підконтрольні раді, підпорядковані виконавчому комітету та сільському, селищному, міському голові. Їхні керівники призначаються й звільняються головою ради одноособово, а у випадках, передбачених законом, — за погодженням із відповідними органами виконавчої влади.

Їхні основні функції, порядок діяльності визначаються положеннями про ці органи, що затверджуються радою. Співробітники відділів, управлінь діють на підставі посадових інструкцій, що затверджуються їхніми керівниками.

Важливо

З огляду на положення наведеного вище законодавства щодо структури ради, можна зробити висновок про те, що для здійснення повноважень з реєстрації актів цивільного стану ОМС мають бути створені окремі відділи, управління, інші виконавчі органи, посадові особи яких будуть виконувати ці функції.

Староста здійснювати повноваження з реєстрації актів цивільного стану не може.

Щодо вчинення дій з реєстрації місця проживання

Одразу зауважимо, що ситуація аналогічна покладенню на старосту повноважень з реєстрації актів цивільного стану.

Важливо

Відповідно до п. 3 Правил реєстрації актів цивільного стану, затверджених постановою КМУ від 02.03.2016 № 207, реєстрація/зняття з реєстрації місця проживання/перебування здійснюється **виконавчим органом сільської, селищної або міської ради, сільським головою (у разі коли відповідно до закону виконавчий орган сільської ради не утворено)** (далі — орган реєстрації) на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, на яку поширюються повноваження відповідної сільської, селищної або міської ради.

Отже, на відміну від положень Закону про нотаріат, які надають право здійснювати окремі нотаріальні дії у населених пунктах, де немає нотаріусів, уповноваженим на це посадовим особам ОМС, покладення функцій з реєстрації місця проживання передбачено на виконавчі органи відповідної ради, сільського голову тільки у разі,

коли відповідно до закону виконавчий орган не утворено.

Це свідчить про те, що повноваження з реєстрації місця проживання ліпше покласти на спеціально створені або вже існуючі в структурі ради відділи, управління, департаменти тощо, посадові особи яких будуть виконувати функції з реєстрації місця проживання.

Актуальне запитання

Яким чином староста може впливати на запровадження місцевих зборів та податків? Чи можна відповідно до чинного законодавства увести в дію місцевий збір лише на території старостинського округу?

(запитання з електронної пошти редакції)

Статтю 10 Податкового кодексу України (далі — ПК) установлено перелік місцевих податків, до яких належить податок на майно та єдиний податок. Водночас до місцевих зборів належать збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір.

ПК визначено, що місцеві ради **обов'язково встановлюють** єдиний податок та податок на майно (у частині транспортного податку та плати за землю, крім земельного податку за лісові землі).

Крім іншого, цим Кодексом регламентовано, що місцеві ради в межах повноважень, визначених ПК, мають вирішувати питання відповідно до вимог ПК щодо встановлення податку на майно (у частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки) та встановлення збору за місця для паркування транспортних засобів, ту-

ристичного збору та земельного податку за лісові землі.

Наголосимо, що встановлення місцевих податків та зборів, не передбачених ПК, **заборонено**.

Відповідно до ст. 14¹ Закону України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» староста є членом виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради за посадою. Крім іншого, ст. 54¹ цього ж Закону визначено, що староста: бере участь у пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради та засіданнях її постійних комісій; має право на гарантований виступ на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради, засіданнях її постійних комісій з питань, що стосуються інтересів жителів відповідного села, селища.

Використовуючи такі засідання, староста може ініціювати встановлення того чи іншого збору. Однак треба враховувати, що цей збір не буде поширюватися лише на територію старостинського округу. Якщо старосту підтримають, запровадження такого збору відбуватиметься на території усього ОТГ, тобто і в інших старостатах, оскільки такий збір за ПК належатиме до місцевих зборів. Цьому питанню треба приділити особливу увагу та обґрунтувати необхідність прийняття саме того чи іншого збору.

Додамо, що для запровадження конкретного місцевого збору на території лише старостинського округу відсутні законодавчі підстави. Адже чинний ПК відносить дію того чи іншого місцевого збору до території всієї ОТГ. Жодних винятків із цього правила наразі немає.

Нагадаємо: визначення терміна «старостинський округ» наведено у ст. 1 Закону України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» і він не належить до окремої адміністративно-територіальної одиниці.

Прочитуємо:

«<...> старостинський округ — частина території об'єднаної територіальної громади, утвореної відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», на якій розташовані один або декілька населених пунктів (сіл, селищ), крім адміністративного центру об'єднаної територіальної громади, визначена сільською, селищною, міською радою з метою забезпечення представництва інтересів жителів такого населеного пункту (населених пунктів) старостою <...>»

Як бачимо, староста може мати вплив на встановлення туристичного збору або збору за місця для паркування транспортних засобів.

Туристичний збір

З початку цього року набули чинності зміни щодо розміру ставки, бази справляння та порядку сплати туристичного збору, які сприятимуть децентралізації та зміцненню економічної бази регіонів.

З 1 січня 2019 року ставка туристичного збору встановлюється за рішенням відповідної ради за кожну добу тимчасового розміщення у місцях проживання (ночівлі) у розмірі до 0,5 % мінімальної заробітної плати — для внутрішнього туризму та до 5 % мінімальної заробітної плати — для в'їзного. Платниками збору є громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення ради про встановлення туристичного збору, та тимчасово розміщуються у місцях проживання (ночівлі). Згідно з рішенням рад справляння збору може здійснюватися з тимчасового розміщення у таких місцях проживання (ночівлі):

— готелі, кемпінги, moteli, гуртожитки для приїжджених, хостели, будинки відпочинку, туристичні бази, гірські притулки, табори для відпочинку, пансіонати та інші заклади готельного типу, санаторно-курортні заклади;

— житловий будинок, прибудова до житлового будинку, квартира, котедж, кімната, садовий будинок, дачний будинок, будь-які інші об'єкти, що використовуються для тимчасового проживання (ночівлі).

Базою справляння туристичного збору є загальна кількість днів тимчасового розміщення у місцях проживання (ночівлі). Справляння збору здійснюється податковими агентами, їх перелік та інформація про таких податкових агентів оприлюднюється на офіційному вебсайті відповідної ради.

На офіційному сайті Головного управління Державної фіскальної служби у Тернопільській області за посиланням: zt.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/367575.html — зазначено, що у 2018 році до місцевих бюджетів юридичними особами сплачено 59,3 млн грн. туристичного збору, у тому числі по м. Києву — 28,8 млн грн., по Львівській обл. — 8,6 млн грн., Одеській обл. — 4,5 млн грн., Херсонській та Запорізькій областях — по 2 млн грн. Найбільші суми туристичного збору від фізичних осіб — підприємців за підсумками 2018 року надійшли до місцевих бюджетів м. Києва — 4,2 млн грн., Одеської обл. — 7 млн грн., Львівської обл. — 4,8 млн грн., Закарпатської обл. — 2,5 млн грн. та Івано-Франківської обл. — 2,1 млн грн. Як бачимо, це величезні кошти, які можуть надходити до місцевих бюджетів. З огляду на розвиток зеленого туризму у багатьох селах та селищах, туристичний збір набуває актуальності. Це додаткове джерело доходів, від якого не варто відмовлятися. Однак поряд із минулорічним досвідом справляння збору з цього року туристичний збір розраховується не як відсоток від вартості готельного номера, а як відсоток від мінімальної заробітної плати.

Звичайно, що ПК установлює верхню межу податку, залишаючи остаточне рішення за місцевими радами, тобто ті громади, які не хочуть миттєво зробити частину своєї туристичної галузі неконкурентоспроможною, можуть установити й нижчі ставки від максимальних.

І ще один нюанс, про який зазначали фіскали на сторінках офіційного видання Державної фіскальної служби України «Вісник. Офіційно про податки». Вони вважають, що для забезпечення умов справляння туристичного збору (наприклад, у 2019 році) рішеннями рад має бути не тільки затверджено ставки збору, а й запроваджено (або не запроваджено) авансові внески (01.01.2019 передбачено право рад на запровадження авансових внесків із сплати збору, реалізація якого фіксується у відповідному рішенні ради), визначено та оприлюднено переліки податкових агентів. Знайти інформацію можна за посилан-

ням: www.visnuk.com.ua/uk/publication/100011161-turistichniy-zbir-2019-zapitannya-vidpovidi. Як свідчить практика, перелік податкових агентів та інформація про них розміщуються та оприлюднюються на офіційному сайті ради.

Отже, при ініціюванні старостою запровадження туристичного збору на території ОТГ варто звернути увагу на ці моменти. Адже ініціатива карається, якщо обрано не той підхід до мети. Тобто якщо староста пропонує уведення того чи іншого збору, після його офіційного справляння за рішенням ради він має звертати увагу на те, як саме збір справляється на його «території» та чи справляється взагалі. Це допоможе вирішити питання про те, що ще треба зробити, щоб виправити ситуацію та запустити механізм, який дійсно запрацює не лише на папері.

Збір за місця для паркування транспортних засобів

На жаль, здебільшого цей збір й досі «живе» лише на папері. ПК визначено, що платниками збору за місця для паркування транспортних засобів є юридичні особи, їх філії (відділення, представництва), фізичні особи — підприємці, які згідно з рішенням сільської, селищної або міської ради або ОТГ, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, організовують та провадять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках. Тобто староста може попрацювати не просто в напрямку запровадження збору, якщо його не встановлено, а й у напрямку активізації фізичних осіб — підприємців зі створення паркувальних місць. Це й робочі місця, й поліпшення інфраструктури, й додаткові кошти до місцевого бюджету.

Ставки збору за місця для паркування транспортних засобів установлюються за кожен день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 кв. м площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі до 0,075 % мінімальної заробітної плати, установлені законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Увага! Ставка збору — 0,075 % мінімальної заробітної плати — це його максимальний розмір, а ради самостійно приймають рішення щодо розміру такого збору на ввіреній їм території. При визначенні ставки збору сільські, селищні, міські ради або ради об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, враховують місцезнаходження спеціально

відведених місць для паркування транспортних засобів, площу спеціально відведеного місця, кількість місць для паркування транспортних засобів, спосіб поставлення транспортних засобів на стоянку, режим роботи та їх заповнюваність.

Зауважимо, що сплата збору за місця для паркування транспортних засобів має відбуватись **за обгрунтованими ставками**, що забезпечить відкритість процедури, прозорість дій ОМС.

Зауважте, що встановлення максимальних ставок може призвести до надмірного податкового навантаження на платників та спричинити занепад малого бізнесу, який провадить діяльність на території не лише старостинського округу, але й ОТГ у цілому. Однак запровадження так званого паркувального збору, окрім усього іншого, покликане й ліквідувати стихійне паркування та проблеми, пов'язані з ним. Адже наразі через відсутність паркувальних місць власники авто часто порушують правила дорожнього руху, створюють своїми діями аварійні ситуації.

Для додаткової інформації зазначимо, що аудиторі управління Західного офісу Держаудитслужби в області провели державний фінансовий аудит бюджету Дунаєвської міської об'єднаної територіальної громади за 2018 рік. Під час такого аудиту встановлено факти неефективних управлінських дій та рішень, що призвели до упущених вигод на величезну суму коштів, які втратив місцевий бюджет. Зокрема, при дослідженні питання ефективності прийнятих рішень про встановлення місцевих податків і зборів на території ОТГ виявлено, що одним із резервів надходжень до бюджету є справляння збору за місця для паркування транспортних засобів, рішення за яким міською радою прийнято. Однак незважаючи на це, відведених місць для організацій та провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів немає. Інформація розміщена за посиланням: www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/149194;jsessionid=9A31F13CC4E0DD1E0A39D6325AA34386.app1.

Треба сказати, що така ситуація є непоодиноким та спостерігається у багатьох ОТГ. Тож саме староста може допомогти зрушити з місця такі питання, у тому числі провести інформаційну роботу серед населення на території старостинського округу. Адже мешканці мають розуміти, за рахунок чого в громаді можливий розвиток інфраструктури та поліпшення рівня життя. І саме через місцеві збори це реально зробити.

*О. Ковшова, економіст-аналітик
Видавничого будинку «Фактор»*

Хто хоче бути в. о. старости?

В. Нікітенко, економіст-аналітик Видавничого будинку «Фактор»

Відповідно до п. 3 Прикінцевих положень Закону України від 05.02.2015 № 157-VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад»¹ у селах, селищах, в яких знаходились ОМС територіальних громад, що об'єдналися, обов'язки старости до обрання на перших виборах старости виконує особа, яка здійснювала повноваження сільського, селищного голови відповідної територіальної громади до об'єднання. До редакції надійшло запитання: як бути, якщо в одній громаді, в якій лише плануються перші вибори, сільський голова категорично відмовляється від посади в. о. старости? Що треба робити у такому випадку та чи правомірною є відмова старости займати таку посаду до проведення перших виборів старости?

Про відмову або згоду

У селах, селищах, в яких знаходилися органи місцевого самоврядування територіальних громад, що об'єдналися, обов'язки старости до обрання на перших виборах старости дійсно виконує особа, яка здійснювала повноваження сільського, селищного голови відповідної територіальної громади до об'єднання (п. 3 Прикінцевих положень Закону № 157). І відповідно до вимог чинного законодавства у разі відмови зазначеної особи виконувати обов'язки старости, така особа підлягає звільненню у зв'язку з припиненням повноважень сільського, селищного голови відповідної територіальної громади. Тобто з огляду на зазначену норму ніби-то сільський голова може як погодитись, так і відмовитись займати запропоновану посаду.

Водночас на посаду виконувача обов'язків старости, на відміну від посади старости, особа саме призначається, а не обирається. Тобто якщо перечитати уважно норму законодавства ще раз, очевидно, що вона є неоднозначною для трактування, через те, що не прописує самого механізму її застосування. Адже відсутній порядок такого призначення, що цілком логічно викликає запитання про те, має колишній голова погоджуватись із таким призначенням чи ні. І якщо — ні, то які наслідки будуть для громади, оскільки когось іншого на цю посаду брати не передбачається можливим.

У справі № 821/2044/17 від 06.06.2018 Одеський апеляційний адміністративний суд залишив без задоволення апеляційну скаргу позивача на рішення Херсонського окружного адміністративного суду від 13.02.2018. У суті справи лежав позов, в якому позивач просив:

1	визнати протиправним та скасувати рішення N-ської селищної ради про покладення на позивача виконання обов'язків старости у с. F N-ської селищної ради до обрання старости на перших виборах старост N-ської селищної ради
2	визнати протиправним та скасувати рішення N-ської селищної ради про звільнення позивача
3	визнати недійсними записи у трудовій книжці позивача про покладення з 16.11.2017 виконання обов'язків старости у с. F до обрання на перших виборах старости та про звільнення 30.11.2017 з роботи за власним бажанням відповідно до ст. 38 Кодексу законів про працю України ²
4	визнати протиправними дії N-ської селищної ради щодо невивплати позивачу середньої заробітної плати згідно з ч. 2 ст. 33 Закону України від 11.07.2002 № 93-IV «Про статус депутатів місцевих рад» ³ за період з 16.11.2017 по 16.05.2018

Позивач вважає це рішення протиправним, оскільки відповідач, покладаючи на позивача обов'язки старости, не погодив таке рішення із позивачем, тобто без згоди позивача фактично перевів його на іншу посаду в іншому органі, чим порушив вимоги ст. 10 Закону України від 07.06.2001 № 2493-III «Про службу в органах місцевого самоврядування в Україні» та ч. 1 ст. 32, ч. 1 ст. 105 КЗпП.

¹ Далі за текстом — Закон № 157.

² Далі за текстом — КЗпП.

³ Далі за текстом — Закон № 93.

У цій справі є цікавий момент. Адже звільняючи позивача із займаної посади 30.11.2017 за ст. 38 КЗпП за власним бажанням, відповідач не виплатив позивачу середню заробітну плату, гарантовану депутатом, що працював на постійній основі (ч. 2 ст. 33 Закону № 93),

чим грубо порушив права позивача на отримання гарантій у вигляді середньої заробітної плати на строк не більше шести місяців з моменту звільнення з виборної посади. З цієї причини позивач просив суд задовольнити позовні вимоги у повному обсязі.

Довідка

У листі Мінсоцполітики від 20.07.2018 № 119/0/23-18 компетентний орган зазначав таке. Відповідно до норм ст. 33 Закону № 93 у разі обрання депутата місцевої ради на виборну посаду у раді, на якій він працює на постійній основі, трудовий договір із ним за попереднім місцем роботи припиняється відповідно до законодавства.

З працівником, якого прийнято на роботу (посаду), що її виконував (займав) депутат місцевої ради, укладається строковий трудовий договір; цей договір розривається у разі повернення депутата місцевої ради на роботу, але не пізніше як через три місяці після припинення повноважень депутата місцевої ради.

Депутату місцевої ради, який працював у раді на постійній основі, після закінчення таких повноважень надається попередня робота (посада), а за її відсутності — інша рівноцінна робота (посада) на тому самому або, за згодою депутата, на іншому підприємстві, в установі, організації.

У разі неможливості надання відповідної роботи (посади) на період працевлаштування за колишнім депутатом місцевої ради зберігається, але не більше шести місяців, середня заробітна плата, яку він одержував на виборній посаді у раді, що виплачується з відповідного місцевого бюджету. У разі, якщо колишній депутат місцевої ради має право на пенсійне забезпечення або йому призначена пенсія за віком, по інвалідності, у зв'язку із втратою годувальника, за вислугу років відповідно до закону, за ним не зберігається середня заробітна плата, яку він одержував на виборній посаді в раді.

Апеляційний суд дійшов висновку, що позивача обґрунтовано звільнено з посади виконувача обов'язків старости на підставі ч. 1 ст. 38 КЗпП. Доводи апелянта про те, що його повноваження припинились 15.11.2017 з набуттям повноважень голови N-ського селищного голови, не спростовують правомірність висновків суду, що після припинення його повноважень голови він відповідно до закону має виконувати обов'язки старости цієї територіальної громади. Посилання позивача на використання примусової праці в цьому випадку судова колегія вважає недоречним, оскільки покладання обов'язків старости на позивача здійснено на строк, який фактично залишився до закінчення строку, на якій позивача було обрано головою.

Крім того, апелянтом не враховано, що при виконанні обов'язків старости відповідної територіальної громади за ним зберігаються розмір та умови оплати праці, що були йому встановлені як сільському, селищному голові до приєднання (ч. 1 ст. 83 Закону № 157-VIII). Тому доводи апелянта про зворотне не відповідають закону. Тому суд першої інстанції правильно погодився з правовою позицією відповідача, який розцінив вказану заяву про небажання позивача в подальшому виконувати свої посадові обов'язки **як припинення трудових відносин за ініціативою працівника**.

Резюмуємо...

Посади як сільського голови, так і старости є виборними. Але посада в. о. старости — особлива і вона не є виборною, що передбачено Законом № 157. Якщо роздивлятися з цього боку норму Закону № 157, то вона є логічною, оскільки повинна призначатись особа, яка буде виконувати обов'язки старости до моменту проведення перших виборів старости.

Але у голови ради після об'єднання територіальних громад змінюються істотні умови праці, які він може прийняти або відмовитись від них. Адже людина має право вирішити, хоче вона або не хоче працювати на новій посаді. А те, що в. о. старости є зовсім новою посадою — це факт. Звісно, посада в. о. старости десь схожа із повноваженнями, що виконував сільський голова. Ця посада найбільш буде йому зрозумілою, адже він розуміє, як саме працює ОМС та яку користь може принести громаді, захищаючи її інтереси. Додамо, що голова ради здатен був робити це і до того, як йому запропонували бути в. о. старости.

Тож відповідно до вимог трудового законодавства колишній голова може або погодитись, або відмовитись від виконання обов'язків старости. І це відповідає КЗпП.

Водночас, на нашу думку, є спірним момент щодо того, аби розглядати таке призначення на в. о. старости як рівноцінну роботу у розумінні ч. 2 ст. 33 Закону № 93 (депутату місцевої ради, який працював у раді на постійній основі, після закінчення таких повноважень надається попередня робота

(посада), а за її відсутності — інша рівноцінна робота (посада) на тому самому або, за згодою депутата, на іншому підприємстві, в установі, організації). Адже фактично колишній голова виконує обов'язки старости виключно на підставі вимог Закону № 157.

Довідка

Зазвичай, під іншою рівноцінною роботою (посадою) розуміють роботу (посаду), що не нижче за кваліфікацією або посадою від попередньої роботи обраного на виборну посаду працівника.

На нашу думку, норма ч. 2 ст. 33 Закону № 93 встановлює право працівника, звільненого з роботи внаслідок обрання на виборну посаду у раді, на одержання після закінчення його повноважень за виборною посадою попередньої роботи (посади) на тому ж підприємстві, в установі, організації або надання йому рівноцінної роботи (посади).

Майже це ж саме повторює ст. 118 КЗпП: працівникам, звільненим від роботи внаслідок обрання їх на виборні посади в державних органах, а також у партійних, профспілкових, комсомольських, кооперативних та інших громадських організаціях, надається після закінчення їх повноважень за виборною посадою попередня робота (посада), а при її відсутності — інша рівноцінна робота (посада) на тому самому або, за згодою працівника, на іншому підприємстві, в установі, організації.

Тобто голова ради припиняє свої повноваження не з власної волі, а через процес об'єднання територіальних громад, коли й сам голова, й громада прагнуть такого об'єднання. І якщо голова має намір працювати на благо громади на посаді в. о. старости до перших виборів, вважаємо, це є законним так само, як і в моменті, коли він не вважає за потрібне (з будь-яких причин) залишитись на новій посаді.

Крім того, вибори старости є обставиною, яка жодним чином не залежить від в. о. старости, вона є необхідністю для виконання вимог чинного законодавства. Відтак в. о. старости не зобов'язаний перебувати на цій посаді і може бути звільнений за власною ініціативою.

А відтак, сільський, селищний голова територіальної громади, що приєдналася до об'єднаної територіальної громади, може погодитись або відмовитись від покладення на нього радою виконання обов'язків старости, що відповідає вимогам, зокрема, ст. 32 КЗпП щодо працевлаштування та звільнення. Вважаємо, що погодження або відмова від посади має оформлюватись відповідною заявою, складеною у довільній формі. У разі відсутності згоди колишнього голови або наявності у нього обмежень, які не дозволяють йому займати таку посаду, він підлягає звільненню відповідно до вимог КЗпП.

Статтю 32 «Переведення на іншу роботу. Зміна істотних умов праці» КЗпП передбачено:

— переведення на іншу роботу на тому ж підприємстві, в установі, організації, а також переведення на роботу на інше підприємство, в установу, організацію або в іншу місцевість, хоча б разом з підприємством, установою, організацією, допускається тільки за згодою працівника, за винятком випадків, передбачених у ст. 33 КЗпП та в інших випадках, передбачених законодавством;

— у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці допускається зміна істотних умов праці при продовженні роботи за тією ж спеціальністю, кваліфікацією чи посадою. Про зміну істотних умов праці — систем та розмірів оплати праці, пільг, режиму роботи, встановлення або скасування неповного робочого часу, суміщення професій, зміну розрядів і найменування посад тощо — працівник повинен бути повідомлений не пізніше ніж за два місяці;

— якщо колишні істотні умови праці не може бути збережено, а працівник не згоден на продовження роботи в нових умовах, то трудовий договір припиняється за п. 6 ст. 36 КЗпП.

До речі, згідно з ч. 1 ст. 42 Закону України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» повноваження сільського, селищного голови закінчуються в момент вступу на цю посаду іншої обраної відповідно до закону особи.

Муніципальна варта: що про це має знати староста

О. Ковшова, економіст-аналітик Видавничого будинку «Фактор»

В Україні вже не перший рік говорять про те, що ОМС доцільно передати певні функції з охорони правопорядку шляхом надання права на створення власних правоохоронних органів — муніципальної поліції або муніципальної варти. Але досі це питання висить у повітрі та наразі не прийнято спеціального нормативно-правового документа, який би його регулював. Щоб створити такі органи, бажаючи керуватися нормами Закону України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» та іншими нормативно-правовими актами. Про успішні практики створення муніципальної варти (муніципальної поліції) старостам варто дізнатись. Адже у багатьох старостинських округах питання безпеки громадян є дуже важливим. Що таке муніципальна варта (муніципальна поліція) та якими питаннями вона має займатись?

Закордонний досвід

Створення муніципальної варти або муніципальної поліції за кордоном — звичайна справа. Це органи в системі місцевого самоврядування, що створюються у порядку, визначеному чинним законодавством відповідної країни, з метою забезпечення на території, що перебуває під юрисдикцією відповідного ОМС, охорони громадського порядку, законності, прав, свобод і законних інтересів громадян та утримуються за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету.

Як правило, муніципальні органи поліції (варти) є найбільш розвиненими в країнах, які побудовано на принципах місцевої автономії та незалежності. Насамперед, це США, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії та країни Європи. Однак у кожній країні є свої особливості з їх створення, і це треба

враховувати, якщо громада вирішила використовувати досвід тієї чи іншої країни.

Наприклад, британська модель не має тісної взаємодії між центральними та муніципальними правоохоронними органами. Однак ради кожного міста Великобританії мають у своєму розпорядженні місцевий поліцейський загін (муніципальну поліцію), який обирається самою радою. Діяльність такого загону координується відповідно до Акта «Про муніципальну поліцію графств і міст», що був прийнятий у 1856 році.

Водночас у Німеччині функціонує муніципальний штат поліцейських, який залучений до чергування патрульної служби, створення й обладнання місць для ознайомлення населення із правилами дорожнього руху, а також поширення відповідної (профільної) інформації через ЗМІ¹.

Про ефективність створення муніципальної варти (муніципальної поліції) свідчать й успішні закордонні практики таких країн:

Назва країни	Назва органу	Завдання
Естонська Республіка	Муніципальна поліція Таллінна — муніципальний орган міської ради з 2005 року (визначено на законодавчому рівні)	Основні повноваження: — здійснення контролю за: а) виконанням місцевих нормативно-правових актів; б) громадським порядком; — захист прав споживачів і проведення перевірок виконання правил торгівлі; — охорона власності міста;
Латвійська Республіка	Муніципальна поліція Риги — муніципальний орган міської ради з 1990 року (визначено на законодавчому рівні)	— виявлення порушень правил паркування; — здійснення контролю за утриманням домашніх тварин; — тимчасове регулювання руху транспорту у разі порушення руху на дорогах

¹ Частково інформація отримана з офіційного сайту Центру досліджень соціальних комунікацій НБУВ за посиланням www.nbuv.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3209:munitsipalna-politsiya-v-ukrajini-zarubizhnij-dosvid-ta-vitchiznyani-realij-chastina-2&catid=8&Itemid=350

Назва країни	Назва органу	Завдання
Республіка Польща	Міська стража (варта) Варшави (муніципальна поліція) муніципальний орган з 1997 року (визначено на законодавчому рівні)	Основні повноваження: — захищати мир і порядок у громадських місцях; — контролювати і приймати відповідні заходи, щоб забезпечити чистоту і зовнішній вигляд міста; — вживати заходів для зменшення наслідків деградації навколишнього середовища, зокрема, погіршення міської зелені, природних об'єктів, лісових парків і забруднення води; — запобігання створенню незаконних звалищ
Чеська Республіка	Міська поліція Праги (муніципальний орган з 1991 року) (визначено на законодавчому рівні)	
Словацька Республіка	Міська поліція Братислави (муніципальний орган з 1991 року) (визначено на законодавчому рівні)	

Примітка. Підставою для діяльності польської муніципальної поліції є Закон Польщі «Про гмінну варту» від 29.08.1997, у якому зазначено, що гмінна варта створюється ОМС після консультацій та погодження з начальником воєводської (обласної, столичної) державної поліції.

Про створення гмінної варту повідомляють воєводи. Якщо згоду ОМС не отримало, рада має право її створити самостійно, але після сплину 14 днів з моменту надання відповідної заяви (повідомлення).

Цікаво, що сусідні громади можуть створювати об'єднану муніципальну поліцію, асоціації муніципальних поліцейських сил для обслуговування декількох адміністративних одиниць.

Щодо фінансування, то польська муніципальна поліція фінансується з місцевого бюджету, адже за польським законодавством не передбачено надання дотацій (субвенцій) з державного бюджету на діяльність муніципальної варті.

В основному, муніципальні поліцейські виконують завдання з підтримання громадського порядку, контролю за дорожнім рухом, профілактики правопорушень, охорони комунального майна та контролю за виконанням рішень відповідної міської ради. Задля врегулювання діяльності муніципальної (гмінної) варті місцеві органи самоврядування затверджують статuti гмінної варті.

Створення та діяльність українських муніципальних органів правоохоронної спрямованості на сьогодні регламентується локальними нормативно-правовими актами (рішеннями місцевих рад, статутами територіальних громад, статутами комунальних підприємств), оскільки законодавчого врегулювання цього питання поки не-

має. Навіть незважаючи на те, що відповідний законопроект «Про муніципальну варту» народився ще у 2015 році, але не отримав права на життя.

На сьогодні існують такі шляхи реалізації ОМС права на здійснення охорони громадського порядку на території громади:

1	створення власних охоронних комунальних підприємств
2	укладання договорів із територіальними органами поліції про спільну охоронну діяльність (міста Бердянськ, Житомир, Виноградів)

3	створення муніципальної варти (муніципальної поліції) як силового підрозділу інспекції з благоустрою та торгівлі місцевої ради (міста Ужгород, Нововолинськ, Тернопіль, Луцьк)
4	залучення приватного охоронного підприємства за договором (селище Немішаєве Бородянського району Київської обл., місто Кам'янське Дніпропетровської обл.)

Як вважають деякі фахівці, в Україні створення муніципальної варти або муніципальної поліції найефективніше буде працювати лише через призму громадських формувань. Однак враховуючи, що кожна громада є унікальною, варто напрацювати власні варіанти.

У цілому, на думку вітчизняних фахівців, громадські формування поки що є найбільш оптимально можливою організаційно-правовою формою участі громадян у забезпеченні громадського порядку спільно з Національною поліцією, ОМС та старостами. Це досить ефективна модель, при впровадженні якої швидко розпочинається процес створення муніципального правоохоронного органу, з яким буде досить тісно комунікувати громада на прозорих засадах. І це доводить позитивний досвід деяких українських міст і сіл, які вже створили свої муніципальні органи правопорядку.

Зазначимо, що у містах Дніпро, Чернігів, Ірпінь, Львів та інших вже діють муніципальні варти, завдяки яким швидкими темпами підвищується свідомість мешканців з приводу охорони та захисту території, де вони проживають. Тож можна брати досвід цих міст у створенні та діяльності муніципальних варт, тим паче у світлі приєднання громад до міст обласного значення. Своїм прикладом муніципальні варти вчать населення відповідати за свої вчинки з питань благоустрою, формувати об'єктивне бачення персональної відповідальності за добробут свого місця проживання.

За українською практикою громадські формування або комунальні установи «Муніципальна варта» у сфері охорони громадського порядку зазвичай виконують такі функції (можуть бути розширені):

1	надають допомогу органам Національної поліції у забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністративним проступкам і злочинам
2	інформують органи Національної поліції про вчинені або ті, що готуються, злочини, місця концентрації злочинних угруповань
3	сприяють органам Національної поліції у виявленні і розкритті злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань
4	беруть участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх
5	беруть участь у боротьбі з надзвичайними ситуаціями
6	здатні надавати невідкладну допомогу особам, які потерпіли від нещасних випадків чи правопорушень
7	беруть участь у рятуванні людей і майна, підтриманні громадського порядку у разі стихійного лиха та інших надзвичайних обставин

Довідка

У зв'язку з набуттям чинності минулого року Законом України від 21.12.2017 № 2262-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування сфери паркування транспортних засобів» повноваження розгляду справ про адміністративні правопорушення та здійснення тимчасового затримання транспортних засобів мають інспектори з паркування.

Згідно з вимогами зазначеного нормативно-правового акта ОМС мають впроваджувати автоматизовану систему контролю оплати паркування та вживати заходів щодо збільшення чисельності посадових осіб для прийняття на службу в ОМС інспекторів із паркування. Тож одним із напрямів діяльності української муніципальної варти може бути навіть контроль за діяльністю інспекторів із паркування.

Досвід Козелецької ОТГ

Головними аспектами діяльності створеної та діючої Муніципальної варти Козелецької селищної ОТГ Черні-

гівської області є контроль за виконанням Правил благоустрою, забезпечення чистоти, порядку утримання і прибирання вуличних, дворових територій, парків, скверів та додержання тиші в громадських місцях Козелець-

кої селищної ради, забезпечення виконання законодавства у сфері екологічної безпеки, боротьба зі стихійною торгівлею, робота з профілактики правопорушень, патрулювання всієї території об'єднаної громади задля підтримання правопорядку в селах.

Варта функціонує як комунальна установа громади, до штату якої входить близько 10 осіб. Коштом громади працівники Муніципальної варти були забезпечені спецодягом. За досвідом діяльності установи спочатку було важко. Але згодом громади відчували потребу в послугах з безпеки та діяльності варти. Відтоді вони почали активно використовувати їх послуги і надавати їм працівникам необхідну допомогу. Завдяки діяльності установи в громаді значно зменшилась кількість дрібних правопорушень, випадків із розкидання сміття в лісосмугах. Кожен мешканець знає, що варта приїжджає на будь-який виклик майже миттєво.

У середньому за день працівники варти отримують більше 5 викликів. На початку роботи варта вирішувала головне питання громади — здійснювала контроль за благоустроєм населених пунктів. Зокрема, завдяки її діяльності деякі вулиці позбавились несанкціонованої торгівлі.

Звичайно, це допомогло навести лад у громаді. Згодом до варти почали звертатись і у випадках порушення порядку в громадських місцях, наявності смітників біля дворів або в містах відпочинку.

До речі, для збереження охайності вулиць працівники варти виїжджають за викликом, наприклад, щодо наявності сміття перед двором, та у разі підтвердження скарги виносять власнику двору усне попередження з вимогою прибрати сміття у визначений термін. Якщо це не допомагає, власнику спершу виносять письмовий припис, але якщо це не допомогло — складають адміністративний протокол про порушення Правил благоустрою.

Треба сказати, що варта тісно співпрацює із Козелецькою поліцією, зокрема, разом вони здійснюють спільне патрулювання. Також працівники варти активно співпрацюють із старостами населених пунктів, що значно полегшує роботу старост. За час існування варти мешканці вже самостійно почали здійснювати контроль за виконанням питань, що стосуються благоустрою території.

Досвід Барської ОТГ

У Барській міській раді Вінницької області функціонує Комунальний заклад Барської міської ради «Муніципальна варта», який фінансується з місцевого бюджету під фактичні видатки. Треба сказати, що у закладу є навіть Стратегія розвитку Комунального закладу Барської міської ради «Муніципальна варта» на 2017 — 2020 роки². Зокрема, серед стратегічних заходів визначено:

1	збереження довкілля, об'єктів благоустрою для їх раціонального використання з метою забезпечення сприятливих умов життєдіяльності громадян
2	провадження передового досвіду роботи по забезпеченню дієвого контролю за станом благоустрою території міста
3	підвищення свідомості громадян щодо необхідності дотримання чинного законодавства у сфері благоустрою міста
4	взаємодія з виконавчими органами міської ради, комунальними підприємствами, іншими державними установами, громадянами щодо виконання вимог законодавства у сфері благоустрою, торгівлі, поведіння з відходами, розміщення зовнішньої реклами
5	кваліфіковані та освічені кадри

За роки існування в закладі запроваджена дієва система контролю санітарної очистки території міста із залученням різних верст населення, сформовано позитивний імідж муніципальної варти перед громадою, а також відпрацьований дієвий механізм ліквідації стихій-

ної торгівлі у невстановлених для цього місцях. У Стратегії розвитку закладу серед можливостей, які вбачає заклад у своєму майбутньому, зазначено впровадження новітніх технологій при здійсненні контролю за станом благоустрою території міста, а саме:

1	використання програмного мобільного додатка до телефонів працівників, що дозволяє мешканцям міста пересилати фото- та відеоматеріали з порушеннями законодавства у сфері благоустрою
2	використання безпілотних літальних апаратів

² Далі за текстом — Стратегія, розміщена за посиланням bar-city.com.ua/miska-rada/pidpriyemstva-ta-zakladi-barskoyi-miskoyi-radi/kz-bmr-municipalna-varta/12345678910111213.html.

3	приєднання до камер відеоспостереження, що встановлені міською радою на вулицях міста
4	використання велотранспорту

Також заклад буде працювати в напрямі підвищення фахового навчання працівників (створення в навчальному закладі міста відділень з вивчення муніципального (комунального) права).

Очікувані результати виконання заходів, що зазначені в Стратегії:

- значно поліпшиться довілля на території міста;
- місто буде мати задовільний санітарний стан і буде привабливим для туристів і городян;
- значно зменшиться кількість стихійних звалищ на території міста;
- збільшиться кількість зелених зон відпочинку для населення;
- не буде на території міста випадкових сміттєзвалищ.

Досвід Тетіївської ОТГ

У Тетіївській ОТГ Київської області з 02.05.2019 розпочало свою роботу комунальне підприємство «Муніципальна варта», яке створено для зменшення кількості правопорушень. Першочерговим завданням для працівників варти визначений захист прав і свобод мешканців громади. Тому працівники варти здійснюють щоденне

патрулювання. Це стимулює мешканців не смітити, не палити в заборонених місцях, а також додає спокою та порядку.

Комунальне підприємство «Муніципальна варта» створено з метою профілактики адміністративних правопорушень у захисті життя, здоров'я, прав і свобод громадян, їх власності, довілля від протиправних дій, збереження довілля та об'єктів благоустрою ОТГ.

Крім того, комунальне підприємство «Муніципальна варта» отримало ліцензію Міністерства внутрішніх справ України на надання послуг на встановлення відеоспостереження і сигналізації. Це дозволить розробити єдину систему відеоспостереження всієї громади. Наразі це зроблено лише в центрі міста Тетіїв, але згодом планується підключати камери із старостинських округів ОТГ. Звичайно, це допоможе вчасно реагувати на небезпечні ситуації. Адже, на жаль, наразі ніхто добре не опікується безпекою в старостинських округах, до складу яких входять невеликі села та селища.

Треба сказати, що ця громада готова до утримання муніципальної варті з місцевого бюджету. У свою чергу, варта зобов'язана звітувати про кошти, використані на її утримання.

Важливо

Для ОТГ муніципальна варта (муніципальна поліція) на початку дійсно може успішно працювати через призму комунальних підприємств, але згодом, як це показує практика і зарубіжний досвід, муніципальна варта у співпраці з бізнесом зможе заробляти сама на себе і навіть приносити прибутки бюджету у формі сплати податків. І такі позитивні приклади є навіть в окремих містах України. Але якщо все ж таки громада зупиниться на комунальних підприємствах — це має бути незалежна варта, яка захищає саме інтереси громади, а не окремих представників бізнесу чи місцевої влади.

Досвід м. Львів

Не можна оминати увагою створення та функціонування муніципальних варт у великих містах. Адже досвід цих міст величезний та може бути взятий за основу як для малих, так і для великих ОТГ. Так, наприклад, у м. Львові створено Львівське комунальне підприємство «Муніципальна варта»³, яке здійснює управління безпекою міста. ЛКП створене Львівською міською радою ухвалою сесії № 19 від 13.06.2002 «Про створення Львівського комунального підприємства на базі підрозділів управління муніципальної дружини».

ЛКП є правонаступником Львівського комунального підприємства «Муніципальна дружина» шляхом

перейменування згідно з ухвалою сесії № 2355 від 14.09.2017 «Про перейменування ЛКП «Муніципальна дружина» у ЛКП «Муніципальна варта»».

ЛКП підпорядковане Управлінню безпеки міста, відповідно до діючої структури Львівської міської ради, що затверджено ухвалою сесії міської ради № 1467 від 09.02.2017 «Про затвердження переліку львівських комунальних підприємств у розрізі уповноважених органів та галузевих управлінь».

Згідно зі статутом ЛКП⁴ у своїй діяльності керується Господарським та Цивільним кодексами України, законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про зовнішньоекономічну діяльність», іншими законо-

³ Далі за текстом — ЛКП.

⁴ Статут ЛКП розміщено за посиланням city-adm.lviv.ua/public-information?task=listcats&cat_id=1305.

давчими актами, а також його статутом. ЛКП є юридичною особою.

Права і обов'язки юридичної особи ЛКП набуває з дня його державної реєстрації. Майно ЛКП є комунальною власністю громади м. Львова.

ЛКП володіє, користується та розпоряджається зазначеним майном на свій розсуд, вчиняючи щодо нього будь-які дії, які не суперечать чинному законодавству та його статуту.

Джерелами формування майна ЛКП є:

— комунальне майно, передане йому Власником, виконавчим комітетом Львівської міської ради, Уповноваженим органом;

— доходи, отримані від продажу товарів, надання послуг, виконання робіт, а також від інших видів фінансово-господарської діяльності;

— кредити банків та інших кредиторів;

— капітальні вкладення;

— безоплатні або благодійні внески, пожертвування організацій, підприємств і громадян;

— придбання майна інших юридичних чи фізичних осіб;

— інше майно, цінності, набуті на підставах, не заборонених чинним законодавством України.

ЛКП створене з метою:

1	виконання повноважень ОМС щодо забезпечення на території міста законності, правопорядку, охорони прав, свобод, законних інтересів та майна територіальної громади, в межах наданих повноважень
2	захисту депутатів та посадових осіб міської ради від протиправних посягань, які пов'язані із здійсненням повноважень та основних завдань, а також від перешкоджання у виконанні ними службових обов'язків
3	контроль організації торгівлі, громадського харчування, надання послуг у сфері розваг та відпочинку
4	контроль за порядком установа тимчасових споруд, літніх майданчиків, зовнішньої реклами
5	надання послуг з охорони державної, колективної, приватної власності, а також з охорони громадян на договірній основі або на підставі ухвали Львівської міської ради, рішення виконавчого комітету або розпорядження міського голови
6	надання допомоги Управлінню патрульної поліції, департаменту патрульної поліції Національної поліції в забезпеченні примусового переміщення транспортних засобів
7	сприяння органам внутрішніх справ у виявленні, розкритті злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захист інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань
8	здійснення контролю за порядком організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій
9	здійснення демонтажу самовільно встановлених тимчасових споруд чи засобів надання послуг у сфері розваг і відпочинку, атракціонної техніки на території міста

Основна діяльність ЛКП полягає у наданні послуг охорони громадського порядку та безпеки, охорони державної, комунальної, приватної власності, а також послуг тілоохоронців, послуги перевезення спеціальним автомобілем — евакуатором транспортних засобів та великогабаритних вантажів, розроблення проекту та монтаж охоронної, пожежної сигналізації, системи відеонагляду, а також надання інформаційних послуг.

Отже, питання безпеки наразі викликає найбільше зацікавлення у людей. Напевно, з цієї причини муніципальна варта (муніципальна поліція) й отримує право на життя в сучасних умовах. Адже люди вбачають у створенні муніципальної варти один із інструментів свого самозахисту. Й, звичайно, майже в кожній ОТГ є можливість для ефективного створення та функціонування таких варт. Оскільки вони можуть їх профінансувати зі свого бюджету, а також за рахунок джерел, не заборонених чинним законодавством. Якщо коштів бракує,

невеликі ОТГ можуть спільно утримувати муніципальну варту (поліцію).

Яку роль виконує староста в питанні, що стосується муніципальної варти? По-перше, староста має знати, що таке муніципальна варта та для чого вона потрібна мешканцям. По-друге, з досвіду інших ОТГ, які вже створили такі варти, староста має донести до людей їх користь та переваги їхньої діяльності. Тобто ініціаторами створення такої варти може бути саме громада, якщо місцева влада не дослухається до думки старости та не підтримує цю ідею. По-третє, муніципальна варта допомагає старостам слідкувати за порядком на територіях старостинських округів. Звичайно, це полегшує роботу старости, об'єднує громаду та дозволяє їй більш тісно комунікувати з представниками варти та місцевої влади, а також старостою. Завдяки варті росте довіра громадян до місцевої влади та старости в цілому. Адже безліч проблем, які є на сільських територіях, завдяки участі варти починають потроху вирішуватись.

Зміни до законодавства про корупцію: що нового?

О. Мороз, юрист-аналітик Видавничого будинку «Фактор»

Поштовхом до написання цієї статті стало прийняття Закону України від 02.10.2019 № 140-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції»¹.

Зміни, які відбулись у законодавстві, в тому числі, зачіпають і старост (адже відповідно до ст. 14¹ Закону України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування» староста є виборною посадовою особою місцевого самоврядування). Нагадаємо, що згідно з ч. 2 ст. 12 Закону України від 07.06.2001 № 2493-III «Про службу в органах місцевого самоврядування» на старост як посадових осіб поширюються вимоги та обмеження Закону України від 14.10.2014 № 1700 «Про запобігання корупції»². Додамо, що п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону № 1700, у свою чергу, відносить старосту як посадову особу місцевого самоврядування до суб'єктів, на яких поширюється дія цього нормативного акта. Отже, в цьому матеріалі розглянемо, які зміни відбулись у законодавстві щодо запобігання корупції та на що слід звернути увагу старості як посадовій особі ОМС.

Про загальне

Реформування системи запобігання і протидії корупції є одним із важливих аспектів державної політики в Україні. Як показує практика, зміни до Закону № 1700 були потрібні.

Одразу слід зазначити, що Законом № 140 внесено зміни до різних нормативно-правових актів. Ми ж наведемо ті, які якимось чином стосуються саме посадових осіб ОМС. До таких нормативно-правових актів належать:

- Кримінальний кодекс України³;
- Кодекс України про адміністративні правопорушення⁴;
- Закон № 1700.

Звертаємо увагу, що Закон № 140 набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, і лише зміни до ст. 46, 52 Закону № 1700 вводяться в дію з **01.01.2020**.

Зауважимо, що необхідність розробки ще проекту

Закону № 140 була викликана насамперед неефективною роботою Національного агентства з питань запобігання корупції⁵ та потребою дальшого вдосконалення законодавчого регулювання його діяльності.

Іншим аспектом підвищення ефективності та спроможності функціонування механізму запобігання корупції в Україні **стала необхідність вдосконалення окремих наявних інструментів, посилення повноважень Національного агентства, зокрема в частині доступу до інформації, що знаходиться у володінні інших державних органів**, усунення зовнішніх чинників, що дають змогу втручатися у реалізацію повноважень агентства, встановлення додаткових гарантій незалежності агентства та його працівників тощо.

Це стосується також виправлення існуючих недоліків порядку притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією, більш ефективного розмежування повноважень низки органів у цій сфері.

Довідка

Проект Закону розроблено **з метою зниження рівня корупції та підвищення суспільної довіри до антикорупційних органів шляхом вдосконалення інституційного механізму запобігання корупції.**

Завданнями ще проекту Закону № 140 були:

- заміна структури управління НАЗК на ефективнішу;
- посилення спроможності та гарантій незалежності Національного агентства;

¹ Далі за текстом — Закон № 140.

² Далі за текстом — Закон № 1700.

³ Далі за текстом — КК.

⁴ Далі за текстом — КпАП.

⁵ Далі за текстом — НАЗК, Національне агентство.

— створення належної законодавчої основи для функціонування підрозділів з питань запобігання та виявлення корупції в органах влади;
— виправлення окремих недоліків регулювання, що містяться в Законі № 1700, зокрема в частині вимог фінансового контролю, та інших законодавчих актах.

Далі більш детально поговоримо про те, які зміни вніс Закон № 140 у нормативно-правові акти, що так чи інакше можуть стосуватися діяльності посадових осіб ОМС, а отже, і старост.

Зміни у КК

Тут слід звернути вашу увагу, що до корупційних злочинів тепер будуть відносити злочини, передбачені ст. 366¹ КК (вносяться зміни до примітки до ст. 45 КК).

Довідка

Відповідно до ст. 366¹ КК передбачена **відповідальність за подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації**, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму **понад 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб або за умисне неподання суб'єктом декларування декларації**.

Нагадаємо, що ст. 45 КК передбачає звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каєттям. У цій статті є примітка, яка відносить перелік статей до корупційних злочинів. Зверніть увагу, що раніше до корупційних злочинів дії за ст. 366¹ КК (декларування недостовірної інформації) не належали. Відтепер це корупційний злочин. Що це означає?

Все просто: ст. 45 КК передбачає, що особа, яка вперше вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, **крім корупційних злочинів**, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона після вчинення злочину щиро покалася, активно сприяла розкриттю злочину і повністю відшко-

дувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду.

Таким чином, раніше за вчинення злочину за ст. 366¹ КК можливе було звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із дійовим каєттям. Тепер таке звільнення за декларування недостовірної інформації неможливе!

Зміни у КпАП

Перше. Про які зміни слід сказати — це те, що Законом № 140 розмежовано між Національною поліцією та НАЗК складання протоколів за такі правопорушення:

1	ст. 172 ⁴ КпАП	порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності
2	ст. 172 ⁵ КпАП	порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків
3	ст. 172 ⁶ КпАП	порушення вимог фінансового контролю
4	ст. 172 ⁷ КпАП	порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів
5	ст. 172 ⁸ КпАП	незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень
6	ст. 172 ⁹ КпАП	невжиття заходів щодо протидії корупції

Відтепер уповноважені особи Національного агентства мають право складати адміністративні протоколи **лише стосовно осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище**. Забігаючи наперед, зазначимо, що староста до таких осіб не належить. Повідомлення про адміністративні порушення, пов'язані з корупцією, **стосовно інших**

осіб мають направлятися до Національної поліції України.

Тож відтепер Національна поліція складає адміністративні протоколи за такими правопорушеннями: ст. 172⁴ — 172⁹. НАЗК тепер складає адмінпротоколи за цими правопорушеннями виключно **стосовно осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище**.

Довідка

Звертаємо увагу, що під службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, розуміються особи, зазначені у примітці до ст. 50 Закону № 1700.

Щодо посадових осіб ОМС, то ст. 50 Закону № 1700 має відсилочну норму до ст. 14 Закону України від 07.06.2001 № 2493-III «Про службу в органах місцевого самоврядування»⁶, якою, зокрема, визначено класифікацію посад в ОМС. Далі ми розглянемо відпо-

відну класифікацію, аби все стало на свої «полочки».

Отже, шановні старости, тепер знайте, що НАЗК складатиме адмінпротоколи відносно порушень, які вчинили посадові особи **першої — третьої категорій посад**. Такими є:

перша категорія	посади Київського міського голови, голів обласних рад та Севастопольського міського голови
друга категорія	посади Сімферопольського міського голови, міських (міст — обласних центрів) голів; заступників голів обласних рад та Севастопольського міського голови, заступника міського голови — секретаря Київської міської ради
третья категорія	посади перших заступників та заступників міських голів (міст — обласних центрів) з питань діяльності виконавчих органів ради; секретарів міських (міст — обласних центрів та міста Сімферополя) рад, міських голів (міст обласного і республіканського в Автономній Республіці Крим значення, крім міст — обласних центрів), голів районних, районних у містах рад

Щодо всіх інших посадових осіб ОМС (у тому числі і старост) відтепер адмінпротоколи мають складати працівники Національної поліції, власне, будуть робити те, що намагалися робити і до цього, але порушуючи чинне законодавство. Отже, якщо раніше лише НАЗК мали складати стосовно вас протоколи за правопорушення, про які ми зазначили вище, то відтепер у гості можна чекати працівників Національної поліції.

Друге. Крім того, до ст. 257 КпАП вводиться положення щодо можливості відсторонення особи, яка **притягається до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, від виконання службових повноважень**.

Невеличка ремарка: до корупційних правопорушень, пов'язаних із корупцією, належать правопорушення, визначені у ст. 172⁴ — 172⁹ КпАП.

Так, тепер у разі вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, після складання протоколу про вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, одночасно з надісланням його до суду також надсилається до:

- органу державної влади;
- ОМС;
- керівникові підприємства, установи чи організації, де працює особа, яка притягається до відповідальності, **повідомлення про складення протоколу для роз-**

гляду питання щодо можливого відсторонення такої особи від виконання службових повноважень із зазначенням характеру вчиненого правопорушення та норми закону, яку порушено.

Так, на час судового розгляду особа може буди відсторонена від виконання службових повноважень.

Нагадаємо, що раніше ні КпАП, ні Закон № 1700 не містили чіткої норми, яка би давала можливість органу державної влади, ОМС, керівникові підприємства, установи чи організації, де працює особа, розглядати питання **щодо можливого відсторонення такої особи від виконання службових повноважень** із зазначенням характеру вчиненого правопорушення та норми закону, яку порушено.

Зміни у Законі № 1700

Зміни, як уже було анонсовано, з метою посилення інституційного механізму запобігання корупції були внесені і до Закону № 1700. Зокрема:

1. У діяльності НАЗК:

1) змінюється форма урядування НАЗК з колегіальної на одноосібну. Голову НАЗК призначатиме на посаду Кабінет Міністрів України відповідно до подання конкурсної комісії за результатами відкритого конкурсного відбору.

⁶ Далі за текстом — Закон № 2493.

С Довідка

З дня набрання чинності Законом № 140 повноваження членів НАЗК, керівника апарату, заступників керівника апарату НАЗК або осіб, які виконують їхні обов'язки, членів Громадської ради при НАЗК **припиняються достроково.**

Кабінет Міністрів України протягом п'яти робочих днів з дня набрання чинності Законом № 140 **призначає особу, яка тимчасово виконує визначені зазначеним законом обов'язки Голови НАЗК.**

2) змінюється порядок формування та склад конкурсної комісії з відбору Голови НАЗК, забезпечується участь представників міжнародних організацій у роботі конкурсної комісії;

3) з метою пришвидшення конкурсної процедури спеціальна перевірка проводиться після призначення відбраного кандидата на посаду Голови НАЗК (у разі непроходження

такої перевірки в подальшому повноваження особи, що призначена на посаду Голови НАЗК, припиняються достроково);

4) забезпечуються гарантії незалежності Голови НАЗК, зокрема шляхом визначення вичерпного переліку підстав для дострокового припинення його повноважень, які не передбачають можливості політично мотивованого звільнення;

С Довідка

При цьому повноваження Голови НАЗК може бути припинено достроково у разі наявності висновку комісії з проведення незалежної оцінки ефективності діяльності НАЗК про неефективність такої діяльності.

Кожні два роки відповідною комісією проводиться **зовнішня незалежна оцінка ефективності діяльності НАЗК.** У Законі № 140 визначено основні положення щодо діяльності зазначеної комісії.

Склад комісії формується Кабінетом Міністрів України на підставі пропозицій донорів, які протягом останніх двох років до проведення оцінки надавали Україні міжнародну технічну допомогу у сфері запобігання і протидії корупції.

5) створюється **підрозділ внутрішнього контролю** НАЗК з метою забезпечення доброчесності працівників НАЗК, дотримання ними Закону № 1700. Зазначений

підрозділ здійснюватиме, серед іншого, контроль та повну перевірку декларацій, що подаються працівниками НАЗК;

С Довідка

При цьому **передбачається створення** в апараті НАЗК **окремого підрозділу з питань запобігання корупції**, який відповідатиме за проведення консультативно-методичної роботи серед працівників агентства, організацію проведення оцінки корупційних ризиків, розробку та забезпечення реалізації антикорупційної програми НАЗК.

6) визначаються детальні вимоги до щорічного звіту НАЗК;

7) **виключається** обов'язок передавати належні підприємства або корпоративні права для осіб, які входять як незалежні члени до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства, державної організації, що має на меті одержання прибутку, господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, а також для депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі);

8) **виключається** обов'язок подання декларацій громадянськими активістами — фізичними особами, які займаються антикорупційною діяльністю.

2. У процесі декларування:

1) зменшується перелік випадків, у яких є зобов'язання подавати декларації, для представників громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інших осіб, які входять до складу конкурсних комісій, громадських рад, рад громадського контролю тощо.

 Довідка

Такі особи подають декларацію за минулий рік у разі входження до складу конкурсної та дисциплінарної комісії, утвореної відповідно до Закону № 2493, Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України від 02.06.2016 № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів», — протягом десяти календарних днів після входження (включення, залучення, обрання, призначення) до складу відповідної комісії, Громадської ради доброчесності.

2) змінюється норма щодо подання виправленої декларації. Так, Законом № 140 встановлюється, що декларант **протягом семи днів після подання декларації має право подати виправлену декларацію не**

більше трьох разів (ч. 4 ст. 45 Закону № 1700); 3) **розширюється перелік відомостей**, який декларант має подавати щодо себе і членів сім'ї. Тож зміни такі (ст. 46, 52 Закону № 1700):

п. 1 ч. 1 ст. 46 Закону № 1700	декларант зазначає відомості про прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць і рік народження, реєстраційний номер облікової картки платника податків, серію та номер паспорта громадянина України, унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі суб'єкта декларування та членів його сім'ї, зареєстроване місце їх проживання, а також місце фактичного проживання або поштову адресу, на яку суб'єкту декларування НАЗК може бути надіслано кореспонденцію, місце роботи (проходження служби) або місце майбутньої роботи (проходження служби), займану посаду або посаду, на яку претендує, та категорію посади (якщо така є) суб'єкта декларування, у тому числі належність до службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, суб'єктів декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, а також належність до національних публічних діячів відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»
п. 5 ¹ ч. 1 ст. 46 Закону № 1700	декларант наводить відомості, пов'язані із юридичними особами, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї, розширено перелік — трасти або інші подібні правові утворення, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї
п. 6 ч. 1 ст. 46 Закону № 1700	нематеріальні активи, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, у тому числі об'єкти інтелектуальної власності, що можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті, доповнено словом «криптовалюти»
п. 7 ч. 1 ст. 46 Закону № 1700	слова «отримані (нараховані) доходи» замінено словами «отримані доходи суб'єкта декларування або членів його сім'ї»
п. 8 ¹ ч. 1 ст. 46 Закону № 1700	додається ще один блок відомостей, які будуть зазначатися у декларації. Тепер підлягають декларуванню банківські та інші фінансові установи, у тому числі за кордоном, в яких у суб'єкта декларування або членів його сім'ї відкриті рахунки (незалежно від типу рахунку, а також рахунки, відкриті третіми особами на ім'я суб'єкта декларування або членів його сім'ї) або зберігаються кошти, інше майно. Такі відомості включають дані про тип та номер рахунку, дані про банківську або іншу фінансову установу, осіб, які мають право розпоряджатися таким рахунком або мають доступ до індивідуального банківського сейфу, осіб, які відкрили рахунок на ім'я суб'єкта декларування або членів його сім'ї

п. 9 ч. 1 ст. 46 Закону № 1700	вводиться норма щодо декларування фінансових зобов'язань членів сім'ї декларанта, у тому числі отримані кредити, позики, зобов'язання за договорами лізингу, розмір сплачених коштів у рахунок основної суми позики (кредиту) та процентів за позику (кредитом), залишок позики (кредиту) станом на кінець звітного періоду, зобов'язання за договорами страхування та недержавного пенсійного забезпечення
абз. 2 п. 9 ч. 1 ст. 46 Закону № 1700	скасовується норма щодо обов'язковості декларування фінансових зобов'язань, розмір яких не перевищує 50 прожиткових мінімумів, установлених для працездатних осіб на 1 січня звітного року
абз. 3 ч. 2 ст. 46 Закону № 1700	додається норма про те, що дані про об'єкт декларування, який перебував у володінні або користуванні суб'єкта декларування або членів його сім'ї, зазначаються в декларації, якщо такий об'єкт перебував у володінні або користуванні станом на останній день звітного періоду або протягом не менше половини днів протягом звітного періоду
примітка до ст. 46 Закону № 1700	вводиться норма про те, що під час заповнення декларацій та подання повідомлень про суттєві зміни в майновому стані членами сім'ї суб'єкта декларування, які не є його подружжям або дітьми, вважаються особи, що спільно проживали із суб'єктом декларування станом на останній день звітного періоду або сукупно протягом не менше 183 днів протягом року, що передує року подання декларації
ч. 2 ст. 52 Закону № 1700	вносяться зміни щодо підстав подання повідомлень про суттєві зміни в майновому стані та звужується коло декларантів, на яких поширюється вимога щодо подання таких повідомлень, а саме: — під суттєвими змінами у майновому стані суб'єкта декларування, крім отримання доходу, придбання майна, мається на увазі здійснення видатку на суму, яка перевищує 50 прожиткових мінімумів; — положення щодо подання повідомлень про суттєві зміни в майновому стані застосовуються до: 1) суб'єктів декларування, які є службовими особами, займають відповідальне та особливо відповідальне становище; 2) суб'єктів декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, відповідно до ст. 50 цього Закону

Всі зміни, які ми навели вище в таблиці, вводяться в дію з 1 січня 2020 року.

3. В інших положеннях Закону № 1700:

1) значно розширюється коло близьких осіб. Так, до переліку близьких осіб, які були зазначені у чинному Законі № 1700, наразі додаються: **двоюрідний брат, двоюрідна сестра, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки), тобто свати;**

2) закріплюється на законодавчому рівні **обов'язкове створення чи визначення уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції в органах влади різного рівня;** визначаються **основні завдання таких уповноважених підрозділів (уповноважених осіб), гарантії їх незалежності.**

Наостанок...

Отже, ми проаналізували Закон № 140. Шановні старости, зверніть увагу на нові норми, які уже діють у КК, КпАП та Законі № 1700 (хоча ст. 46, 52 Закону № 1700 наберуть чинності з 01.01.2020).

Маємо сподівання, що прийняття Закону № 140 сприятиме:

- зниженню рівня корупції в Україні;
- зростанню довіри до антикорупційних інституцій;
- підвищенню доброчесності посадових осіб органів державної влади та ОМС.

Як ми знаємо, великі зміни починаються із малих кроків та вчинків. Тому, шановні старости, слідкуйте за змінами у законодавстві, ми зі свого боку вам у цьому допоможемо. Виконуйте приписи законодавчих норм.

Староста та діловод: чи є конфлікт інтересів?

О. Мороз, юрист-аналітик Видавничого будинку «Фактор»

Шановні старости, від вас надходять запитання про спільну роботу близьких осіб та її обмеження. У цій статті розглянемо на конкретному прикладі, коли спільна робота старости і діловода можлива, а в яких випадках — ні. Звернемо вашу увагу на зміни, які відбулись у цій частині в законодавстві про запобігання корупції. До слова нагадаємо, що вступив у силу Закон України від 02.10.2019 № 140-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції»¹.

Про загальне

Для початку звернемо вашу увагу на спільну роботу близьких осіб. Коли вона можлива, а коли Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII «Про запобігання корупції»² її обмежує. Після того торкнемось питань конфлікту інтересів: коли він виникає і коли варто про нього повідомляти. Розуміємо, що для когось із вас ці питання є зрозумілими. Проте для більшості, як показує практика, особливо у зв'язку зі змінами, які відбулись нещодавно у правовому полі, — потрібно зупинитись на ключових моментах.

Нагадаємо, що відповідно до ст. 2 Закону України від 07.06.2001 р. № 2493-III «Про службу в органах місцевого самоврядування» **посадова особа місцевого самоврядування** — це особа, яка працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження щодо здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету.

Не будемо зупинятися на питаннях статусу старости як посадової особи ОМС, на яку поширюються вимоги Закону № 1700. Із цим усе зрозуміло. Детально розберемося зі спільною роботою близьких осіб.

Так, перше, про що хотілося б нагадати вам, це визначення «близьких осіб».

Увага! Відповідно до Закону № 140 це визначення доповнилось.

Відтепер відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону № 1700 **до близьких осіб належать:**

1) **члени сім'ї** суб'єкта, зазначеного у ч. 1 ст. 3 цього

Закону. Разом із тим поняття «члени сім'ї» теж згідно із Законом № 140 зазнало змін. **До них віднедавна належать:**

— особа, яка перебуває у шлюбі із суб'єктом, зазначеним у ч. 1 ст. 3 Закону № 1700, та діти зазначеного суб'єкта до досягнення ними повноліття — незалежно від спільного проживання із суб'єктом;

— будь-які особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у ч. 1 ст. 3 цього Закону (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі;

2) **також:** чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний та двоюрідний брати, рідна та двоюрідна сестри, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки), усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта.

Увага! Перелік близьких осіб доповнився: **двоюрідний брат, двоюрідна сестра, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки).**

Із поняттям «близьких осіб» визначились. Йдемо далі та розглянемо їх спільну роботу.

Нагадаємо, що ст. 27 Закону № 1700 визначає спільну роботу як відносини прямого підпорядкування.

Довідка

Пряме підпорядкування — відносини прямої організаційної або правової залежності підлеглої особи від її керівника, в тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень тощо, контролю за їх виконанням.

¹ Далі за текстом — Закон № 140.

² Далі за текстом — Закон № 1700.

Р Староста — посадова особа

Так, відповідно до ч. 1 ст. 27 Закону № 1700 особи, зазначені у підпунктах «а», «в» — «з» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону № 1700, **не можуть мати у прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам.**

Такі відносини між підлеглою особою та її керівником, з огляду на це визначення, розкривають зміст поняття

«**потенційний конфлікт інтересів**», зумовлюють виникнення потенційного конфлікту інтересів у особи, яка має у прямому підпорядкуванні близьку особу, та може призвести надалі до виникнення реального конфлікту інтересів.

Увага! Положення абз. 1 і 2 ч. 1 ст. 27 Закон № 1700 не поширюються на (тобто спільна робота близьких осіб можлива):

1	народних засідателів і присяжних	Присяжні не можуть мати нікого у своєму підпорядкуванні і самі нікому не підпорядковані. Що ж стосується народних засідателів, то вони в Законі № 1700 є «застарілими», бо процесуальне законодавство участі народних засідателів не передбачає (Закон України від 09.02.2017 р. № 1847-VIII «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо розгляду справ за участю присяжних»)
2	близьких осіб, які прямо підпорядковані один одному у зв'язку з набуттям одним із них статусу виборної особи	У розумінні Закону № 1700 виборні особи — це Президент України, народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови (ст. 1 Закону № 1700)
3	осіб, які працюють у сільських населених пунктах (крім тих, що є районними центрами), а також гірських населених пунктах	Вам як нікому знати, шановні старости, що соціальні та природні умови виключають можливість дотримання такими особами загального правила щодо обмеження. Як правило, у сільських та гірських населених пунктах населення складається із сімей, які живуть споріднено, і дотримати обмеження у цих випадках буває неможливо

Звертаємо увагу, що перелік винятків щодо обмеження спільної роботи близьких осіб є вичерпним.

У разі виникнення обставин, що порушують вимоги

ч. 1 ст. 27 Закону № 1700, відповідні особи, близькі їм особи **вживають заходів щодо усунення таких обставин у п'ятнадцятиденний строк.**

Довідка

Якщо в зазначений строк ці обставини **добровільно не усунуто**, відповідні особи або близькі їм особи **в місячний строк** з моменту виникнення обставин **підлягають переведенню в установленому порядку на іншу посаду, що виключає пряме підпорядкування.**

У разі неможливості такого переведення особа, яка перебуває у підпорядкуванні, підлягає звільненню із займаної посади.

Про сільські та гірські населені пункти

Норма про обмеження щодо осіб, які працюють

у сільських населених пунктах (крім тих, що є районними центрами), а також гірських населених пунктах, найбільше підходить для аналізу у нашому випадку. Трішки зупинимось на тому, коли ви як старости можете здійснювати спільну роботу з близькими особами.

Довідка

Сільська місцевість — це території, що лежать за межами міст і є переважно зонами сільськогосподарського виробництва та сільської забудови (ст. 1 Закону України від 17.06.2004 р. № 1807-IV «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність»).

До гірських населених пунктів належать: міста, селища міського типу, селища, сільські населені пункти, які розташовані у гірській місцевості, мають недостатньо розвинуті сферу застосування праці та систему

соціально-побутового обслуговування, обмежену транспортну доступність (ст. 1 Закону України від 15.02.1995 № 56/95-ВР «Про статус гірських населених пунктів в Україні»³).

Стосовно осіб, які працюють у гірських населених пунктах, слід мати на увазі, що відповідно до ст. 5 Закону № 56 статус особи, яка проживає і працює (навчається) на території населеного пункту, **якому надано статус гірського (звертаємо вашу увагу!), надається громадянам, що постійно проживають, постійно працюють або навчаються на денних відділеннях навчальних закладів у цьому населеному пункті, про що громадянам виконавчим органом відповідної місцевої ради видається посвідчення встановленого зразка.**

Врегулювання спільної діяльності близьких осіб

Далі розглянемо конкретний приклад роботи старости та діловода, коли їх відносини із виключно ділових переросли у сімейні. Що ж тоді робити? Добровільно усувати ці обставини: вибирати, хто з них має можливість переведення у місячний строк, чи взагалі звільнитись?

Одразу наведемо визначення, якими будемо оперувати у цьому розділі.

Довідка: Потенційний конфлікт інтересів — наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Реальний конфлікт інтересів — суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Приватний інтерес — будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими,

сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими відносинами з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях.

Отже, нам спочатку потрібно встановити, чи взагалі наявний у когось із них: діловода чи старости, приватний інтерес, який унаслідок чогось може призвести до виникнення потенційного чи реального конфлікту інтересів.

Для цього звертаємось до Положення про старосту⁴. У більшості своїй таке Положення є однотипним для багатьох старост, за винятком деяких нюансів. У такому документі визначаються права і обов'язки старости, порядок його звітності, інші питання, пов'язані з діяльністю старости та з іншими працівниками.

Якщо ми говоримо про діловода, який працює разом із старостою, для визначення прямого підпорядкування слід звернути увагу на таке.

Перш за все слід проаналізувати усі документи, які передбачають повноваження старости. Крім того, важливо з'ясувати, в якому структурному підрозділі юридично оформлений діловод. Так, для цього потрібно звернути увагу на Положення та структуру відповідної ради.

1. Відповідно до Закону України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» діловод призначається на посаду та звільняється з посади селищним головою.

2. Як ми знаємо, так званого «штату працівників» у старости бути не може. Посада діловода, який фактично працює разом зі старостою, перебуває в штаті сільської/селищної ради.

3. Посада діловода частіше за все перебуває зовсім в інших структурних підрозділах ради, наприклад у відділі документообігу та інформаційно-технічного забезпечення.

Із цього можемо зробити висновок, що за загальним правилом між старостою та діловодом не може бути прямого підпорядкування та, як наслідок, виникнення конфлікту інтересів.

Довідка

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, затверджених рішенням НАЗК № 839, поняття «**пряме підпорядкування**» охоплює повноваження щодо прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень (у тому числі участь у вирішенні таких питань) тощо.

Таким чином, прямого підпорядкування між старостою та діловодом немає.

³ Далі за текстом — Закон № 56.

⁴ Далі за текстом — Положення.

Засідання постійної комісії: право присутності старости

А. Мацокін, головний редактор журналу «Держслужбовець»

Відповідно до ст. 54¹ Закону України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні»¹ староста представляє інтереси жителів відповідного села, селища у виконавчих органах сільської, селищної, міської ради, а також бере участь у пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради та засіданнях її постійних комісій та має право на гарантований виступ на їх засіданнях з питань, що стосуються інтересів жителів відповідного села, селища. Водночас у одного з читачів видання «Радник старости» постало запитання: «Чи можуть не допустити старосту на засідання постійної комісії, посилаючись, зокрема, на те, що воно є закритим? Яка є процедура проведення закритого засідання постійної депутатської комісії, якщо це не передбачено регламентом ради?». Ну, що ж, давайте розбиратися.

Організація роботи комісії

Відповідно до ст. 26 Закону № 280 виключною компетенцією сільських, селищних, міських рад є затвердження регламенту ради, утворення і ліквідація постійних та інших комісій ради, затвердження та зміна їх складу, обрання голів комісій.

Ми не будемо розглядати всі норми щодо повноважень постійних комісій, а зазначимо лише ті, які впливають на організацію їх роботи.

Згідно з положеннями ст. 47 Закону № 280 постійні комісії ради є органами ради, що обираються з числа її депутатів, для вивчення, попереднього розгляду і підготовки

питань, які належать до її відання, здійснення контролю за виконанням рішень ради, її виконавчого комітету.

Постійні комісії обираються радою на строк її повноважень у складі голови і членів комісії. Всі інші питання структури комісії вирішуються відповідною комісією. Організація роботи постійної комісії ради покладається на голову комісії. Голова комісії скликає і веде засідання комісії, які скликаються в міру необхідності і є правомочними, якщо в них беруть участь не менш як половина від загального складу комісії.

Постійні комісії частину своїх повноважень здійснюють за дорученням ради, голови, секретаря сільської, селищної, міської ради, а також за власною ініціативою.

Цитата

Перелік, функціональна спрямованість і порядок організації роботи постійних комісій визначаються регламентом відповідної ради та Положенням про постійні комісії, що затверджується радою з урахуванням вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» щодо реалізації повноважень ради у здійсненні державної регуляторної політики постійними комісіями відповідної ради.

Отже, з урахуванням зазначених норм можна сказати, що постійна депутатська комісія є колегіальним органом, який утворюється радою. Очолює і організовує роботу комісії голова, який(а) також обирається радою. Здійснює свої повноваження комісія за дорученнями ради відповідно до її регла-

менту і Положення про постійні комісії, де уточнюються питання функціоналу і напрямків діяльності комісій. А тому постійна комісія ради не є самостійним органом, а працює в межах локальних нормативних документів на підставі норм, передбачених Законом № 280.

Довідка

Зверніть увагу, що типових регламенту ради і положення про постійні комісії на законодавчому рівні не існує, а тому всі норми, прописані у цих документах, мають відповідати вимогам Закону № 280 та інших законів, що регулюють питання роботи органів місцевого самоврядування.

¹ Далі за текстом — Закон № 280.

Доступ до інформації

Пам'ятаєте:

— У тебя там не закрытый перелом, а что, что у тебя там?

— Золото и бриллианты!

— Брось эти шуточки! У тебя не закрытый, а открытый перелом!

Начебто комедія, але сюжет фільму містить правила про доступ до інформації:

— Семен Семенович! Мы с вами условились — никто не должен знать!

— И Надя?

— Никто!

— Ясно...

З урахуванням запитання читача про проведення закритих засідань постійних комісій, на яких обговорюється певна інформація, давайте згадаємо норми, які стосуються питань до її доступу.

Довідка

Законом України від 02.10.1992 № 2657-XII «Про інформацію»² визначено, що основними принципами інформаційних відносин, зокрема, є:

- гарантованість права на інформацію;
- відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією тощо.

Ніхто не може обмежувати права особи у виборі форм і джерел одержання інформації, за винятком випадків, передбачених законом.

Стаття 5 цього Закону передбачає можливість віль-

ного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів.

Але...

Цитата

...реалізація права на інформацію не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб.

Нормами Закону № 2657 визначено, що за порядком доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом. Будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом.

Інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація. Конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Порядок віднесення інформації до таємної або службової, а також порядок доступу до неї регулюються законами.

Законом України від 13.01.2011 № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації» визначено, що

публічна інформація — це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повнова-

жень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом.

Тож, як бачимо, інформація — це те, що було отримано в результаті здійснення певного виду діяльності, у нашому випадку в результаті проведення засідання.

Законом № 280 не визначено норм проведення закритих засідань постійних комісій.

Підведемо ризик

З урахуванням зазначеного можна сказати, що порядок проведення засідання постійної комісії ради, організація і форма розгляду інформації на засіданні, а також право присутності на засіданні мають бути унормовані. На законодавчому рівні ці норми не визначені. Отже, це дає можливість раді прийняти відповідне рішення і затвердити норми порядку доступу до засідань постійних комісій. Ці норми можуть бути затверджені як у регламенті ради, так і в положенні про постійні комісії.

² Далі за текстом — Закон № 2657.

Актуальне запитання

? *Що робити старості, якщо у старостинському окрузі не ведуться жодні роботи, не проводяться жодні заходи, а кошти потрапляють лише до центральної садиби? Чи є якісь важелі для виправлення ситуації з боку старости?*

(запитання з електронної пошти редакції)

! Під лежачий камінь вода не тече. Це факт. Якщо в старости немає підтримки з боку місцевої влади, він/вона може заручитися підтримкою громади та змусити місцеву владу працювати на благо старостинського округу. Не забувайте, що відповідно до ст. 1 Закону України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» (далі — Закон № 280) представницький орган місцевого самоврядування — виборний орган (рада), який складається з депутатів і відповідно до закону наділяється правом представляти інтереси територіальної громади і приймати від її імені рішення. Водночас старостинський округ — це частина території об'єднаної територіальної громади, на якій з метою забезпечення представництва інтересів жителів такого населеного пункту (населених пунктів) діє староста. Староста є членом виконавчого комітету (ст. 14¹ Закону № 280). Він має проявляти ініціативу. Чекати, що хтось прийде та щось зробить, не варто. Як член виконавчого комітету староста має право висловлювати думку громади при прийнятті багатьох рішень, що стосуються старостинського округу. Повноваження, які є у віданні виконавчого органу, містяться у ст. 52 Закону № 280. Перш ніж «воювати» за свій старостинський округ, спочатку староста має налагодити тісну співпрацю із громадою: зробити із «неактивної» громади «активну».

По-перше. Староста має навчитися проводити громадські слухання, підтримувати місцеві ініціативи, сприяти формуванню органів самоорганізації населення та громадських організацій. Це дії не одного дня, та вони того варті. Громада хоче щось змінювати? Знайдуться активісти — ті, хто втомився чекати на зміни.

По-друге. Староста має спілкуватися із старостами інших старостинських округів, а також сусідніх ОТГ. Чужий досвід є найкращим практичним шляхом, який легко повторити. Для прикладу: староста Дмитровицького старостинського округу Судово-Вишнянської ОТГ Львівської області розвиває свою громаду саме так, як мешканці вважають за потрібне. У його старостинському окрузі староста в пріоритеті, дійсно займається розвитком громади (це видно з його діяльності), тож активно допомагають йому. Разом з громадою староста бере участь у засіданнях усіх комісій та обгово-

ренні всіх питань, що стосуються розвитку території. Староста бере участь у розподілі субвенції на розвиток сільських територій (ознайомитися з інформацією можна за посиланням: lgdc.org.ua/branch/12/vydachadovidok-naymensha-rich-yaku-mozhe-zrobyty-starostadlya-meshkanciv). Якщо є змога, використовуйте їх.

По-третє. Щодо зосередження коштів у центральній садибі, то на сторінках нашого видання (№ 3, вересень, 2018) можна знайти практичну інформацію про розподіл коштів за старостинськими округами (стаття «Ми ділили апельсин: про розподіл коштів між старостинськими округами»). Такий досвід з розподілу не дається легко: якщо місцева влада не запропонувала такий шлях після об'єднання, є ймовірність, що знайдуться ті, хто буде цьому заважати. Цю стіну можна пробити, заручившись підтримкою мешканців. Зокрема, проведи щодо цього питання громадські слухання. Рада не може не прислухатися до своєї громади та проігнорувати питання, яке є для неї болючим. Шумська ОТГ у формулі розподілу передбачила коефіцієнт стимулювання, що заохочує округи до саморозвитку. Механізм розподілу простий: рада затверджує бюджет розподілу і подає розрахунок старостам. На місцях старости проводять громадські слухання, на яких визначають пріоритетність для раціонального використання бюджетних коштів, а в кінці року звітують про їх використання. Доцільно, аби староста та мешканці мали власну стратегію розвитку свого старостинського округу, яка узгоджується із стратегією розвитку громади. Це допомогло б раціонально використовувати кошти, які старостинський округ буде отримувати відповідно до розподілу та визначати проблеми і пріоритети розвитку такого округу. Громадські слухання можна проводити у кожному населеному пункті ОТГ, що й зробила Шумська ОТГ. З їхнього досвіду зрозуміло, що саме старости сприяють організації таких слухань.

По-четверте. Староста є лобістом локальних місцевих інтересів, потреб. Залучайте мешканців до суспільно важливих справ громади. Немає досвіду — скористайтеся програмами підтримки, які наразі діють по всій Україні, зокрема програмами, розробленими DESPRO — швейцарсько-українським проектом «Підтримка децентралізації в Україні», «U-LEAD з Європою» та Мінрегіону. Якщо залучити фахівців та експертів, справи будуть просуватися швидше. Громада не може обійтися без старости та навпаки. Це кропітка робота, але пам'ятайте: чим далі, тим більше односторонців буде збиратися навколо проблем старостинського округу. А це призведе до їх вирішення. Боріться — і поборите!

*О. Ковшова, економіст-аналітик
Видавничого будинку «Фактор»*

Приєднання села/селища до міста обласного значення: на що чекати?

О. Ковшова, економіст-аналітик Видавничого будинку «Фактор»

Ще у 2018 році набрав чинності Закон України від 03.04.2018 № 2379-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» щодо добровільного приєднання територіальних громад сіл, селищ до територіальних громад міст республіканського Автономної Республіки Крим, обласного значення»¹, який врегулював питання добровільного приєднання територіальних громад до міст обласного значення. Документ дозволяє містам обласного значення згуртувати навколо себе сусідні сільські та селищні ради і стати центром об'єднаної громади без зайвого клопоту — у тому числі без проведення виборів. Однак чомусь цей процес відбувається дуже повільно. Чи розуміють потенційні старости та місцеве населення переваги такого приєднання?

У чому проблема та що дає приєднання селам та селищам?

За час дії Закону утворилася велика кількість сільських ОТГ. І найактивніше вони створювалися саме на кордонах великих міст. Якщо уважно подивитися на карту, то можна побачити, що здебільшого громади утворилися біля великих міст, що залишає такі міста поза увагою. Зазвичай це проблема всіх обласних центрів і міст обласного значення. Але тепер чинне законодавство з цього питання зазнало змін, що дозволило приєднувати села до міст без проведення виборів. Тому

існує багато поглядів на необхідність або на відсутність необхідності у такому приєднанні. Адже у разі прийняття обома сторонами (міста обласного значення та села/селища) рішення про приєднання є острах, що село/селище зникає як окремий населений пункт, оскільки його історія існування закінчується. Дехто вважає, що міста обласного значення поглинають села/селища, зникають їх традиції та потенціал. Інші, навпаки, говорять про стрімкий шанс на розвиток таких сіл/селищ у складі самостійного та сильного міста. Оскільки міста не зможуть активно розвиватись, якщо приєднані території будуть у занепаді.

Далі розглянемо переваги села/селища, що приєднується до міста обласного значення:

1 Доступ до міської інфраструктури та розвиток інфраструктури села

Примітка. У деяких містах обласного значення міські маршрутки вже їздять до величезних торговельних центрів або супермаркетів, що знаходяться за межами населеного пункту. Тобто для міських голів, які дивляться стратегічно на процес приєднання, цілком зрозумілим є те, що місто повинно розвиватися. А для цього доведеться розвивати приміську зону, яка буде долучатися до міста, і, звісно, отримає більше фінансування — на спільне вирішення проблем. Зокрема, проблеми транспортного сполучення. Тобто у сучасних умовах міський транспорт уже сполучений із приміськими територіями, а у разі приєднання отримає шанс на розвиток. Оскільки за невелику суму можна буде із найближчого села дістатися до міста та навпаки, що не зможе не порадувати сільських жителів.

Для прикладу: Львівська міська рада спільно з компанією «Vodafone Україна» провела масштабне дослідження для розвитку транспортної моделі міста. За результатами дослідження вдалося з'ясувати, звідки та якими шляхами до Львова приїжджають люди.

Дослідження показали, що 76 % усього міського людинопотоку створюють мешканці Львова. Потік транзитного транспорту становить 16 %, 7 % — обсяги маятникової міграції, і лише 1 % у цій структурі займають туристи. З'ясувалося, що в середньому протягом одного дня до Львова приїжджає 152 тис. осіб, половина з яких — мешканці 15-кілометрової приміської зони².

Тобто можна планувати майбутні транспортні маршрути, які безперечно призведуть до розвитку як сільських територій, так і самого міста.

¹ Далі за текстом — Закон.

² Інформація отримана з офіційного сайту Львівської міської ради за посиланням: city-adm.lviv.ua/news/city/lviv-changes/251139-velykyi-lviv-i-navit-shche-bilshe-skilky-liudei-shchodnia-pryzhdzhaie-do-lvova.

2	Збільшення цін на землю та житло
3	Підвищення рівня безпеки (транспорт, освітлення, патрулювання, пожежні, швидка допомога)
4	Інвестиційна привабливість
5	Більша кількість робочих місць, що підвищує рівень заробітної плати

Тобто старостинський округ у складі міської ОТГ отримує можливість долучитися до вирішення питань у частині повноцінного управління місцевим розвитком та отримати додатковий ресурс. А це дуже важливо. Крім того, інтереси сільської/селищної ради у міській ОТГ

буде представляти староста як член виконкому міської ради (в. о. старости буде колишній сільський/селищний голова).

І головними перевагами приєднання села/селища до міста обласного значення є отримання:

1	60 % податку на доходи фізичних осіб, який буде направлятися на потреби старостинського округу, а не надходити на районний рівень
2	повноважень розпорядження земельними ресурсами за межами населених пунктів
3	мешканцями села/селища доступу до повного переліку адміністративних послуг, які надаються у міській раді

Багатох цікавить питання про те, що буде відбуватися із сільськими/селищними школами. Сам навчальний заклад (будівля, майно) буде передано з районної власності до комунальної власності об'єднаної громади. Школи старостинського округу будуть окремими бюджетними закладами громади. Це ж стосується амбулаторії сімейної медицини та ФАП.

Додамо, що завдяки приєднанню діти сільських місцевостей мають більше шансів навчатися в закладах позашкільної освіти, що знаходяться в місті. Особливо, якщо спільними зусиллями будуть вирішені транспортні питання.

Також перевагами для сіл/селищ у разі приєднання до міста обласного значення є:

1	видатки на фінансування дорожнього господарства на території населеного пункту (зокрема, поточне утримання, ремонтні роботи) будуть здійснюватися за рахунок бюджету міської ОТГ
2	видатки на вуличне освітлення будуть здійснюватися через міські комунальні підприємства, що займаються питаннями освітлення вулиць
3	у міській ОТГ більше шансів залучити інвестиції на розвиток ОТГ, зокрема й на території старостинський округів
4	отримання фінансової підтримки з державного бюджету
5	стає більше можливостей налагодити тісне співробітництво міської ОТГ із навколишніми територіальними громадами, що вигідно не лише для міста, а й для сільських територій

Досвід першопрохідців

Коломийська ОТГ Івано-Франківської області

Це перша на Прикарпатті громада з адміністративним центром у місті обласного значення. До міста Коломиї добровільно приєдналися села Товмачик, Саджавка, Шепарівці та Іванівці. Наразі у кожному населеному пункті громади надають 200 адміністративних послуг, що досягнуто за результатами зміни структури управління. Сьогодні приєднані села отримують послуги на рівні з містами, а це робочі місця, школи, садочки, позашкільля, медицина тощо, що дає підставу говорити про співпрацю в нових умовах місцевого розвитку. Але незважаючи на це, проблеми та потреби у громад різні, тому утворення ОТГ з центром у місті обласного значення має індивідуальні особливості.

Виконувачі обов'язків старост деяких приєднаних сіл

вважають, що такий крок — це нові можливості щодо розвитку інфраструктури, отримання адміністративних послуг. Адже до сіл нарешті наближено комунальні послуги, зокрема щодо розчищення доріг. Також в одному селі створили робоче місце адміністратора, який надає понад 200 послуг, зокрема 22 стосуються соціального захисту населення.

Варто зазначити, що міська ОТГ не забула про села в частині Всеукраїнського громадського бюджету. У квітні 2019 року за ініціативою міської ОТГ до коломиян донесли інформацію про змогу подання своїх проєктів на громадський бюджет — 2020. Для цього був організований цикл зустрічей громад з фахівцями міської ради (формат виїзних нарад), про що повідомляв відділ інформаційної політики міської ради на своєму офіційному сайті kolrada.gov.ua. Метою таких зустрічей стало ознайомлення громад із принципами дії громадського

бюджету. Завданням міської ради стало також врахування інтересів старостинських округів при формуванні бюджету на наступний рік.

Оскільки голосування за проєкти громадського бюджету на 2020 рік відбуватиметься ще восени цього року, представники ради поспішили розповісти громадським радам приєднаних сіл про можливості впливу мешканців на поліпшення добробуту за бюджетні кошти. Додамо, що місто вже тричі проводило голосування за проєкти, а для сіл, що приєдналися, це зовсім новий досвід.

За результатами зустрічей найбільше громади цікавилися принципом фінансування проєктів громадського бюджету, як буде проходити голосування, яка сума максимальна для одного проєкту і скільки загалом проєктів можна подати. Також високий запит був на практичну допомогу в заповненні заявок на участь. За результатами усного опитування сільські громади розглядають різні варіанти проєктів. Загалом, це облаштування зон відпочинку, спортивних та ігрових майданчиків, екологічні та інфраструктурні заходи. Але на сьогодні села ще формують своє бачення першочергових потреб громади, які можна задовольнити коштом бюджету Коломийської ОТГ.

У вересні 2019 року Коломийська ОТГ спільно з експертами ПРОМІС коригували план реалізації Стратегії розвитку міста Коломиї на період до 2027 року. Зміни вносили у зв'язку з приєднанням до Коломиї сіл, щоб врахувати інтереси всіх населених пунктів ОТГ.

Є дуже важливим момент, що старости не стояли осторонь від проблем громади. Відділ економіки, інвестиційної політики та енергозбереження спільно із старостами приєднаних сіл підготували якісні пропозиції завдань, які планували виконати вже до кінця 2019 року, а також надали звіт про те, що вдалося зробити у першому півріччі.

За результатами Комітет управління впровадженням Стратегії розвитку міста Коломиї на період до 2027 року вніс відповідні зміни до переліку пріоритетних завдань.

До речі, місто також опинилось у вигравші від приєднання сіл. Наприклад, отримало фінансування з державного бюджету на ремонт доріг та вуличне освітлення у селах. А місцевий ЦНАП залучив кошти від міжнародної програми «U-LEAD з Європою», яка працює лише із сільськими громадами й до приєднання сіл місто Коломия не мало права подавати заявку на участь.

Калуська ОТГ Івано-Франківської області

Наприкінці липня 2019 у місті Калуші створили Калуську об'єднану територіальну громаду — другу об'єднану громаду з адміністративним центром у місті обласного значення. Першою громадою такого типу, ще раз наголосимо, стала Коломийська ОТГ.

До міста Калуша добровільно приєдналися села Мостище та Кропивник. За рішення про приєднання сіл до Калуша на сесії проголосували депутати Калуської міської ради. Тепер на територію Кропивника та Мостища поширюється повноваження Калуської міської ради та її виконавчого комітету. У новоствореній громаді буде близько 70000 мешканців. Міський голова переконалий, що у форматі об'єднання буде чимало переваг для рівноправного розвитку територій, зокрема збільшення надходжень.

Сільські ради, що доєднуються, матимуть можливість отримувати освітні та медичні послуги в місті, а місто завдяки своїй інфраструктурі — залучити інвестора. Основним обов'язком керівництва громади є створення робочих місць, а Калуш має для цього всі передумови. Запорукою відкритої співпраці стане статут громад, проєкт якого був представлений усім учасникам об'єднання і доопрацьовується у створеній робочій групі³.

Додамо, у серпні поточного року до Калуської ОТГ добровільно приєдналася Вістівська сільська територіальна громада.

Харківська область

Позитивний досвід зі створення спроможних об'єднаних територіальних громад показала Харківська область. Наразі перспективний план містить 59 майбутніх ОТГ та покриває 100 % території Харківської області, у тому числі охоплює міста обласного значення.

Завдяки квітневим змінам 2018 року, за якими Верховна Рада України спростила процедуру добровільного приєднання територіальних громад до міст обласного значення, у Харківській області було що робити, адже є 6 міст обласного значення та обласний центр — місто Харків.

Першим містом обласного значення, яке скористалося спрощеною процедурою добровільного приєднання, стало місто Лозова. Станом на сьогодні створена Лозівська міська ОТГ об'єднала 20 територіальних громад з населенням близько 80 тис. осіб та площею 1143 кв. км.

Другим містом обласного значення, яке скористалося спрощеною процедурою добровільного приєднання, є місто Ізюм. Так, Ізюмська міська ОТГ об'єднала 2 територіальних громади з населенням близько 48 тис. осіб та площею 103 кв. км.

Луцька ОТГ Волинської області

У вересні 2019 року Луцька міська рада проголосувала за добровільне приєднання Прилуцької сільської ради Ківерцівського району до територіальної громади Луцька. Для міської ради це велика відповідальність перед тими мешканцями, які приєднуються до міста. Після закінчення процесу приєднання буде створено Луцьку

³ Основна інформація отримана за посиланням: kalushnews.city/read/events/38131/kalusku-otg-stvoreno-do-gromadi-uvijshli-kropivnik-ta-mostische.

міську територіальну громаду, яка включатиме територію Прилуцької сільської ради.

Звісно, це дасть змогу залучити додаткові кошти з державного та інших джерел, зменшить обсяг реверсної дотації, істотно розширить територію Луцької міської ради для залучення інвесторів та реалізації нових інвестиційних проєктів.

Депутати міськради затвердили план організаційних заходів щодо добровільного приєднання територіальної

громади Прилуцької сільської ради до територіальної громади міста Луцька. Зокрема, до переліку заходів увійшли заходи про проведення розрахунків обсягу доходів та видатків об'єднаної територіальної громади після приєднання та здійснення моніторингу закладів, які утримуються за рахунок бюджету органу місцевого самоврядування, що приєднується.

Крім цього, на думку місцевої влади, є потреба у:

1	здійсненні моніторингу майна, активів та зобов'язань територіальної громади, що приєднується, та проведенні аналізу стану, потреби та підготовки пропозицій щодо розміщення органів місцевого самоврядування та державних органів на території громади, що приєднується
2	підготовці пропозицій щодо перспективного плану формування мережі підприємств та установ для надання публічних послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства на території громади, що приєднується

Також були визначені пріоритетні завдання перспективного плану розвитку громади, що приєднується, на 2020 — 2024 роки. Зокрема, це капітальні та поточні ремонти доріг, виготовлення проєктно-кошторисної документації реконструкції школи в с. Прилуцьке, облаштування спортивного майданчика в с. Прилуцьке та ремонт ФАПу в с. Дачне, а також налагодження транспортного сполучення за визначеними маршрутами.

Вознесеньська ОТГ Миколаївської області

Одним із перших в Україні місто Вознесенськ на Миколаївщині приєднало до себе два села — Ново-григорівку та Ракове. Чи вигідне було таке приєднання для міста та сіл? Ситуація, що склалася на сьогодні в громаді, говорить лише про одне: села задоволені, що довірилися місту. Саме про це свідчать справи, які були зроблені спільними зусиллями. Зокрема, мешканці приєднаних сіл користуються всіма пільгами і перевагами міста. Наприклад, жителі сіл Ново-григорівка та Ракове почали отримувати «Картку вознесенця», яка дає право знижки у партнерських магазинах та аптеках, а для певних категорій — право пільгового проїзду у міському транспорті. Також такий «квиток» містить дані про групу крові осіб, лабораторні дослідження та про хвороби. Це дуже зручно у разі відвідування сільськими мешканцями міських лікарень. Крім того, мешканці сіл беруть участь у прийнятті рішень у громаді. Представники сіл присутні на кожному засіданні, апаратній нараді, що допомагає спільно вирішувати нагальні проблеми міста та сіл.

Для міста також є переваги від такого приєднання. Зокрема, місто має додатковий земельний ресурс. А це говорить про те, що землі сільськогосподарського призначення можна використовувати як додаткові робочі

місця через розвиток підприємництва та господарства (зокрема, сфери тваринництва і рослинництва). Раніше місто мало досить обмежену територію, яка не дозволяла розвивати ці напрями. Крім того, це шанс знизити відсоток відтоку молоді із сіл.

Нещодавно Вознесенська міська об'єднана громада стала партнером програми «USAID DOBRE». Під час конкурсного відбору мешканці громади пропонували свої проєкти та через систему голосування обрали найкращий проєкт для реалізації. Найбільшу підтримку здобув проєкт утилізації відходів саме із сільської території. За результатами планується організувати централізоване вивезення сміття із сільських територій, для чого залучається комунальний транспорт міста.

Як приєднатися?

Фахівці, а також представники міст обласного значення стверджують, що процедура приєднання до ОТГ передбачає проведення консультацій із громадськістю. Тобто необхідне громадське обговорення пропозиції щодо ініціювання добровільного приєднання. Такі обговорення має організувати та місцева рада, що вирішила приєднатися. В ідеалі вона має визначити власний порядок проведення громадського обговорення щодо цього питання в межах чинного законодавства. Це можуть бути громадські слухання, збори громадян, інші форми консультацій з громадськістю (конференція, форум, засідання за круглим столом тощо). Але з огляду на досвід тих, хто вже приєднався, найбільш оптимальним є проведення громадських слухань. Інші форми обговорення є трохи тривалішими в часі, а оформлення їх результатів — більш дорогавартісними.

На сайті з децентралізації розміщена інфографіка, яка висвітлює весь процес приєднання:

ДОБРОВІЛЬНЕ ПРИЄДНАННЯ ГРОМАД ДО МІСТ ОБЛАСНОГО ЗНАЧЕННЯ

ЧОМУ ГРОМАДИ БАЖАЮТЬ ПРИЄДНУВАТИСЯ ДО ВЕЛИКИХ МІСТ

 розширення фінансових ресурсів	 вищий рівень послуг населенню	 розвиток інфраструктури	 залучення інвестицій	 спільні з містом проекти розвитку	 підтримка з боку держави та міжнародних проектів
--	---	---	--	--	---

ПЕРЕВАГИ ПРИЄДНАННЯ – ФІНАНСОВІ ТА ПОЛІТИЧНІ

 рішення громади приймають добровільно	 перевибори депутатів міської ради не проводяться	 голова приєднаної громади гарантовано стає старостою і членом виконкому міської ради
 міського голову не переобирають в ході приєднання	 інтереси мешканців приєднаної громади захищені і представлені в міськвиконкомі	 приєднання = спрощена процедура добровільного об'єднання громад

ХТО МОЖЕ ПРИЄДНАТИСЯ ДО МІСТА

? Сільська або селищна територіальна громада, яка має спільну з містом межу, та інші в межах ГП

ХТО МОЖЕ ІНІЦІЮВАТИ ПРИЄДНАННЯ

? Ініціатором можуть бути голова, депутати чи мешканці як міста, так і громади, що приєднується

ЧИ МОЖЕ МІСТО ВІДМОВИТИ ГРОМАДІ В ПРИЄДНАННІ?

? Може, але це малоймовірно, бо місто втрачає значні можливості для розвитку

9 КРОКІВ ДЛЯ ПРИЄДНАННЯ ГРОМАД ДО МІСТА

Ініціювання добровільного приєднання в ОМС: 1) сільський, селищний, міський голова; 2) не менш, ніж третина депутатів від загального складу сільської, селищної, ради; 3) члени територіальної громади в порядку місцевої ініціативи; 4) органи самоорганізації населення відповідної території (за умови представлення ними інтересів не менш, ніж третини членів відповідної територіальної громади).	1	Громадське обговорення ініціативи в сільській, селищній громаді 30 ДНІВ	2	Сільська, селищна рада приймає рішення про надання згоди на добровільне приєднання 	3		
Сільська, селищна рада схвалює проект рішення про добровільне приєднання та надсилає його в ОДА 30 ДНІВ	7	Сільська, селищна рада готує проект рішення про добровільне приєднання 	6	Міська рада на черговій сесії приймає рішення про надання згоди на добровільне приєднання 	5	Сільський, селищний голова надсилає до міської ради пропозицію про добровільне приєднання 	4
ОДА готує висновок щодо відповідності цього проекту рішення Конституції та законам України (приймається відповідне розпорядження голови ОДА) 10 ДНІВ	8	Сільська селищна рада приймає рішення про добровільне приєднання РІШЕННЯ ПРИЙНЯТО	9	Умовні позначення ОДА – обласна державна адміністрація. ПП – перспективний план формування територій громад області			

Публічні послуги онлайн: надання допомоги громадянам

А. Мацокін, головний редактор журналу «Держслужбовець»

На сьогодні нікого вже не здивуєш можливістю отримати від держави чи органу місцевого самоврядування певну послугу. Цільовим орієнтиром у цьому процесі є розв'язання життєвих проблем і реалізація складових життєдіяльності кожної конкретної людини. Водночас органи, що надають послуги, сконцентровані в певних географічних локаціях. Наблизити послугу до конкретної людини можна двома шляхами: збільшенням кількості підрозділів і штату надавачів на місцях або створенням можливості отримати послугу за допомогою сучасних інноваційних технологій. Другий шлях, з досвіду інших країн, виявився більш вдалим, тож і ми зараз на цьому шляху. З урахуванням зростаючого попиту на отримання послуг і шаленого темпу, який нав'язує нам розвиток цифрових технологій, інформаційну роль старости у сфері надання послуг важко переоцінити. Для мешканців старостинських округів, які не завжди отримують інформацію вчасно, староста може виступити як найближчий порадник і провідник у світі надання публічних послуг онлайн.

Публічні послуги онлайн і староста

Послуга, за загальним визначенням, — це дія, результат якої споживається в процесі її виконання. Послуги являють собою певну діяльність індивіда або організації на користь іншої особи. Публічна послуга — це та послуга, яка надається публічними органами влади (виконавчої, місцевої, судової). Якщо ж ми кажемо про громаду, то створення умов для досягнення відповідного рівня життя громадян і буде публічними послугами — системою сервісних (від лат. *service* — служіння) послуг органів влади і місцевого самоврядування.

Відповідно до Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 року № 90-р, сферу публічних послуг становлять послуги, що надаються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, які перебувають в їх управлінні.

Залежно від суб'єкта, що надає публічні послуги, розрізняють державні та муніципальні послуги.

Державні послуги надаються органами державної влади (в основному виконавчої) та державними підприємствами, установами, організаціями, а також органами місцевого самоврядування в порядку виконання делегованих державою повноважень за рахунок коштів державного бюджету.

Муніципальні послуги надаються органами місцевого самоврядування, а також органами виконавчої влади та підприємствами, установами, організаціями в порядку виконання делегованих органами місцевого самоврядування повноважень за рахунок коштів місцевого бюджету.

Важливою складовою як державних, так і муніципальних послуг є адміністративні послуги.

Водночас у людей головна асоціація від взаємодії з державою — це стрес, бо сприймають люди державу як систему, яка не може давати якісний сервіс. Ба більше, певна кількість існуючих електронних державних послуг розкидані по вебсайтах різних держорганів з різним дизайном, структурою і кольоровим оформленням. І тому людям у малих містах, селах, селищах часто незрозуміло, що потрібно зробити для того, щоб орати певну послугу та як нею скористатися. Тому староста, на наш погляд, як ніхто інший може допомогти мешканцям своїх округів опанувати онлайн-процедури отримання публічних послуг.

Ми вже згадували про те, що органи, які надають послуги, зазвичай сконцентровані у певних географічних локаціях. Наблизити послугу до конкретної людини держава вирішила за допомогою сучасних інноваційних технологій.

«Держава повинна стати сервісом: допомагати одним швидко отримувати послуги, а іншим — чесно виконувати свою роботу». Ця ідея лягла в основу концепції розвитку цифрової держави в Україні та брэнда «Дія» («Держава і я»), яку 27 вересня цього року презентував віцепрем'єр-міністр — міністр цифрової трансформації Михайло Федорів. Водночас поки цей ресурс ще не працював, «пробіжимося» вже працюючими публічними послугами онлайн і розпочнемо з офіційного сайту КМУ.

kmu.gov.ua

Для того щоб знайти повний перелік послуг, які пропонує громадянам Кабмін разом із міністерствами, потрібно на головній сторінці Урядового порталу знайти посилання «Послуги», яке виведе нас на «роздоріжжя»: електронні послуги;

адміністративні послуги.

Ми вже з'ясували, що адміністративні послуги є складовою публічних послуг. До того ж з більшою частиною державних адміністративних послуг ми знайомі через роботу ЦНАП. Тому давайте оберемо вхід до таких послуг, як «електронні послуги» (kmu.gov.ua/ua/service).

Якщо ми пройдемося категоріями послуг, які пропонує Уряд, то побачимо такі:
охорона здоров'я та освіта;
безпека та суд;
фінанси та податки;

транспорт;
підприємництво;
громадянство та міграція;
земля та екологія;
будівництво та нерухомість;
соціальний захист.

З урахуванням того, що категорія «соціальний захист», швидше за все, буде найбільш популярною, давайте зупинимося на деяких послугах, які пропонує отримати держава в онлайн-режимі у цій категорії, більш детально.

Категорія	Підкатегорії	Послуги
Соціальний захист	Допомога та пільги	Довідка про доходи пенсіонера Запис до центру зайнятості Витяг з Реєстру застрахованих осіб Призначення житлових субсидій Довідка про доходи пенсіонера для призначення субсидій Довідка про застраховану особу (ОК-5)
	Народження дитини	Муніципальна няня Допомога при народженні дитини
	Пенсія	Звернення до Пенсійного фонду Призначення пенсії онлайн Перерахунок пенсії

Довідка про доходи пенсіонера. Послуга надається Пенсійним фондом України¹ і визначається як «довідка про загальний розмір призначеної пенсії». Довідка про доходи пенсіонера надається в електронному вигляді (швидше за все, у вигляді pdf-файлу) і, на думку урядовців, може знадобитися працюючим і непрацюючим пенсіонерам, наприклад, у разі:

- отримання пенсійного посвідчення;
- оформлення на себе пенсії померлого подружжя;
- отримання субсидій тощо.

Подати електронну заяву про отримання такої довідки слід особисто через Портал електронних послуг Пенсійного фонду (є відповідне посилання).
Отримати довідку можна безоплатно у строк — до 15 календарних днів.

Важливо

Водночас зверніть увагу на те, що цей сервіс надається для користувачів, які увійшли на Портал Пенсійного фонду, за допомогою електронного цифрового підпису²!

Запис до центру зайнятості. Фактично — це електронна черга в Державну службу зайнятості (dcz.gov.ua).

За допомогою електронної черги користувач може безоплатно, без ЕЦП, витративши час лише на заповнення електронної форми, записатися на відвідування до будь-якого центру зайнятості. Для повноцінної реє-

страції запису необхідно обрати «мету відвідування» (вид консультації), а також центр зайнятості, в якому таку консультацію необхідно отримати.

Витяг з Реєстру застрахованих осіб. Зазначена послуга надається Пенсійним фондом і дозволяє безоплатно отримати Витяг з Реєстру застрахованих осіб

¹ Далі за текстом — Пенсійний фонд.

² Далі за текстом — ЕЦП.

Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Витяг містить, зокрема, таку інформацію: дані про набутий страховий стаж; відомості про:

— період трудових відносин;

— нараховану заробітну плату (дохід), що враховується для розрахунку страхових виплат та страхового стажу;

— особливі умови праці, що дають право на пільги в пенсійному забезпеченні та із загальнообов'язкового державного соціального страхування тощо.

Зверніть увагу! Подати електронний запит на отримання Витягу необхідно особисто через Портал електронних послуг Пенсійного фонду. Витяг формується і надсилається автоматично в персональний кабінет.

А це означає, що ця послуга надається для користувачів, які мають ЕЦП!³

Призначення житлових субсидій. Для того щоб отримати таку послугу, слід знати про те, що право на отримання субсидії має родина або окрема особа, чії витрати на оплату житлово-комунальних послуг перевищують у середньому 15 % щомісячного сукупного доходу.

Надає безоплатно зазначену послугу Міністерство соціальної політики України⁴, а тому для її отримання слід заповнити документи (заяву та декларацію про доходи і витрати) в електронному вигляді через вебсайт Міністерства.

Реалізувати послугу «призначення житлової субсидії» на сайті Мінсоцполітики, перейшовши через відповідне посилання на сторінці урядового сервісу (kmu.gov.ua/ua/service/subsidiya), можна трьома шляхами:

Реєстрація або вхід за адресою електронної пошти	Реєстрація або вхід з ідентифікацією електронним цифровим підписом	Реєстрація або вхід з ідентифікацією BankID
онлайн-призначення допомоги		
Заповнити та роздрукувати документи для призначення субсидії	Заповнити документи для призначення субсидії та роздрукувати у разі потреби	Заповнити документи для призначення субсидії та роздрукувати у разі потреби
Направити документи в електронному вигляді через електронну поштову скриньку на попередній розгляд	Направити документи в електронному вигляді на попередній розгляд	Направити документи в електронному вигляді на попередній розгляд
Необхідне подання належним чином оформлених документів у паперовій формі	Подати документи в електронній формі, що визнається державою на рівні з паперовими документами	Подати документи в електронній формі, що визнається державою на рівні з паперовими документами

Муниципальна няня. У межах послуги «муниципальна няня» для одного з батьків, усиновлювачів чи опікунів оформляються щомісячні адресні компенсаційні виплати за надані послуги по догляду за дитиною до трьох

років з боку юридичних осіб або підприємців («муниципальної няні»), яким законодавчо дозволено здійснювати таку діяльність.

Послуга реалізується безоплатно Мінісоцполітики.

Довідка

Відповідно до постанови КМУ від 30.01.2019 № 68 «Деякі питання надання послуги з догляду за дитиною до трьох років «муниципальна няня» починаючи з 1 січня 2019 року надається відшкодування вартості послуги з догляду за дитиною до трьох років «муниципальна няня» у розмірі прожиткового мінімуму на дітей віком до шести років, встановленого станом на 1 січня відповідного року.

Право на отримання відшкодування вартості послуги «муниципальна няня» мають громадяни України, іноземці без громадянства, які є батьками (усиновлювачами), опікунами дитини до трьох років і на законних підставах

³ Зверніть увагу, що на Порталі електронних послуг Пенсійного фонду (portal.pfu.gov.ua) можна отримати всі послуги, які надає громадянам і організаціям цей орган!

⁴ Далі за текстом — Мінсоцполітики.

проживають на території України та уклали договір про здійснення догляду за дитиною до трьох років з муніципальною нянею.

Право на відшкодування вартості послуги «муніципальна няня» не надається батькам — вихователям дитячих будинків сімейного типу, прийомним батькам, якщо вони отримують грошове забезпечення відповідно до чинного законодавства.

Перелік необхідних документів:

— заява, яка складається з двох частин, про надання компенсації послуги «муніципальна няня» та перерахування коштів для компенсації послуги «муніципальна няня»;

— сканована копія договору між отримувачем послуги «муніципальна няня» та муніципальною нянею;

— сканована копія відомостей, що підтверджують витрати на оплату муніципальній няні послуги «муніципальна няня» (чек, розрахункова квитанція, виписка з банківського рахунку);

— сканована копія свідоцтва про народження дитини;

— сканована копія документа, що посвідчує проживання на території України (для іноземців);

— сканована копія рішення районної, районної у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, виконав-

чого органу міської, районної у місті (у разі створення ради, сільської, селищної ради об'єднаної територіальної громади або суду про встановлення опіки (у разі здійснення опіки над дитиною).

Подати необхідні документи можна через вебсайт надання послуги e-nanny.ioc.gov.ua.

Рішення про призначення компенсації приймається протягом 10 робочих днів із дати надходження всього комплекту необхідних документів. Інформування отримувача послуги «муніципальна няня» щодо прийнятого рішення про призначення відповідної компенсації здійснюється протягом 3 робочих днів після прийняття цього рішення.

Водночас зверніть увагу! Рішення про здійснення вищезазначених компенсаційних виплат приймається регіональними структурами соціального захисту населення на рівні міст, районів або територіальних громад.

Важливо

Для подання електронної заяви на призначення компенсації послуги «муніципальна няня» отримувач послуги повинен виконати вхід до Вебпорталу підсистеми «Е-послуги «муніципальна няня» з накладанням кваліфікованого електронного підпису (КЕП).

Для накладання КЕП використовується інтегрована система електронної ідентифікації id.gov.ua/.

Для підписання електронних документів використовується КЕП MobileID або BankID.

Допомога при народженні дитини. Для отримання онлайн-послуги призначення допомоги при народженні дитини слід протягом 12 місяців з дня народження дитини заповнити електронну форму заяви про призначення

допомоги через вебсайт Мінісоцполітики e-services.msp.gov.ua.

Мінсоцполітики для подання необхідної документації пропонує скористатися двома шляхами:

Увійти за допомогою адреси електронної пошти	Увійти за допомогою електронного цифрового підпису
<p>Такий спосіб дозволяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> — заповнити в електронній формі заяву на призначення допомоги при народженні дитини; — подати на попередній розгляд заяву на призначення допомоги при народженні дитини та роздрукувати сформовану заяву, якщо виникне така потреба. <p>Знадобиться візит до органів соціального захисту для особистого підписання документів</p>	<p>Такий спосіб дозволяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> — заповнити в електронній формі заяву на призначення допомоги при народженні дитини; — подати онлайн електронну заяву для оформлення допомоги без відвідування органів соціального захисту. <p>Електронні форми, підписані електронним цифровим підписом, держава визнає нарівні з паперовими документами</p>

Зверніть увагу! Спосіб електронної ідентифікації для отримання зазначеної послуги — електронний цифровий підпис.

Звернення до Пенсійного фонду. За допомогою реалізації цієї послуги громадяни «не виходячи з дому» мають можливість записатися на особистий прийом до працівників ПФУ, подати скаргу або запит на підготовку паперових документів, а також переглянути всі свої звернення, подані до органів Пенсійного фонду.

Записатися на особистий прийом можна через Портал електронних послуг Пенсійного фонду (portal.pfu.gov.ua)

(gov.ua/sidebar/Templates/InfoRegistration) через відповідне посилання на сторінці послуги.

Процес запису на прийом включає:

- визначення дати та теми відвідування органу ПФУ;
- формування списку годин прийому спеціалістами органу ПФУ (у ньому зеленим кольором виділено вільні години прийому, червоним — години прийому, вибрані клієнтом Порталу, помаранчевим — години прийому, зайняті іншими клієнтами Порталу);
- вибір часу, зручного для відвідування;
- отримання талона відвідування, який можна роздрукувати у разі потреби.

Важливо

Записатися на прийом до органу Пенсійного фонду можна незалежно від форми авторизації.

Йдемо далі.

Через цей сервіс також громадянин має можливість подати:

— скаргу до органів Пенсійного фонду. Водночас ця послуга надається для користувачів, які увійшли на Вебпортал за ЕЦП. Опрацювання скарг та надання відповідей відбувається за стандартними правилами, прийнятими, наприклад, для паперових документів. У процесі опрацювання скарги можливе листування з фахівцем Фонду з питань, що уточнює скаргу;

— запит на підготовку паперових документів, а саме:

- виписки з системи персоніфікованого обліку;
- виписки з пенсійної справи (для пенсіонерів);
- виписки про стан розрахунків з ПФУ (для страхувальників).

Цю послугу попереднього замовлення паперових документів ПФУ надає для всіх користувачів Вебпорталу незалежно від форми авторизації.

Після опрацювання звернення громадянин має отримати відповідь, в якій буде зазначено, коли та де він зможе отримати підготовлені паперові документи. Для отримання документів необхідно особисто прийти до відповідного управління Пенсійного фонду, маючи при собі документ, який підтверджує особу.

Як бачимо, система онлайн-послуг працює і дозволяє як зареєструвати бізнес, так отримати пенсію, субсидію чи допомогу на дитину.

У цій частині ми розглянули соціальні послуги, які пропонує для отримання Урядовий портал www.kmi.gov.ua, у наступному ж розділі розглянемо послуги, які

можуть отримати громадяни через Портал державних послуг igov.gov.ua.

igov.gov.ua

Проект «Портал державних послуг iGov» створено волонтерами. Для подальшого розвитку портал було передано державі. Юридично у проєкта немає власника. Фактичними власниками є волонтери спільно з державними органами та органами місцевого самоврядування. Фізично проєкт знаходиться на серверах компанії De Novo, яка надає їх безоплатно, а також (як резерв) на серверах Amazon.

Метою створення Порталу була ідея перемоги над корупцією в Україні та переведення всіх можливих державних процедур у прозорий, якісний та ефективний електронний формат.

Тож, iGov – платформа, на якій державні послуги, які надаються громадянам та бізнесу України, запускаються в електронній формі.

На iGov наводяться послуги, які доступні безпосередньо на сайті, а також ті, що були реалізовані державними органами або органами місцевого самоврядування на окремих порталах. У таких випадках ресурс не дублює роботу, а просто переводить на відповідні сторінки через зовнішні посилання.

На iGov послуги розподілені на 2 великі групи:

- послуги громадянам;
- послуги бізнесу.

Ці групи, у свою чергу, розподіляються за категоріями і підкатегоріями.

У групі «послуги громадянам» визначені такі категорії та підкатегорії:

Категорія	Підкатегорії	Категорія	Підкатегорії
Персональні документи	Паспорт громадянина Паспорт для виїзду за кордон (закордонний) Індивідуальний податковий номер Свідоцтво про народження Свідоцтво про смерть Зміна прізвища, імені та по батькові Інші персональні документи	Родина та знакові події	Дитина Одруження Розлучення Люди з обмеженими можливостями (інваліди) Вихід на пенсію Смерть
Внутрішньо переміщені особи	Реєстрація в якості переселенця Щомісячна адресна допомога Переоформлення пенсії Призначення (відновлення) соціальних виплат Електронна перепустка в зону АТО	Авто	Водійське посвідчення Купівля/продаж/обмін транспортних засобів Реєстрація транспортного засобу
Соціальний захист	Дитина Люди з обмеженими можливостями (інваліди) Пільгові категорії населення	Місце проживання	Паспорт для виїзду за кордон (закордонний) Зміна місця проживання Еміграція з України
Нерухоме майно	Операції з нерухомим майном Будівництво власного будинку Гуртожиток Ремонт житла Операції із земельною ділянкою	Іноземним громадянам	Іміграція в Україну Набуття громадянства Тимчасове проживання/перебування
Зброя	Охорона та самозахист Мисливство	Інше	Атестація та ліцензування спеціальних професій Звернення до посадовців Громадська діяльність Авторське право Участь у тендері Інформаційні запити Медицина

Давайте розглянемо найбільш затребувані, на наш погляд, послуги, що пов'язані з персональними документами, родиною і соціальним захистом.

Паспорт громадянина. У цій підкатегорії зібрана загальна інформація про сам паспорт громадянина України і те, як:

оформити паспорт по досягненню 14-річного віку;
обміняти в разі зміни прізвища, імені або по батькові чи в разі непридатності для користування;

оформити паспорт замість втраченого чи викраденого;

отримати ID-картку замість вклеювання фотокарток при досягненні особою 25- та 45-річного віку.

Для отримання паспорта по досягненню 14-річного віку пропонується заповнити коротку форму та обрати зручний час відвідання органу ДМС, а в обраний час принести всі необхідні документи. Перелік, у разі заповнення форми на Порталі, буде надісланий електронною поштою.

Крок 1. Ви заповнюєте коротку форму: контактні дані (e-mail та телефон); дані стосовно особи, яка буде отримувати паспорт; зазначаєте дату та час, у які буде зручно прийти до Державної міграційної служби (ДМС) або ЦНАП для підпису та подання заяви.

Після цього ваша заявка буде прийнята в роботу, а ви отримаєте email-підтвердження.

Крок 2. Співробітник ДМС (ЦНАП) обробляє заявку

та надсилає підтвердження, що на особу, яка буде отримувати паспорт, чекають у зазначений час із переліком документів. Якщо раптом особі, яка буде отримувати паспорт, буде відмовлено у заявці, то пояснить причини.

Крок 3. Під час візиту до ДМС (ЦНАП) особа, яка буде отримувати паспорт:

приносить із собою оригінали документів;

підписує всі документи, які необхідні для завершення процесу отримання паспорта.

Важливо

Звертаємо вашу увагу, що зазначена система зараз працює у тестовому режимі для деяких областей та міст України. Оформлення паспорта у вигляді ID-картки можливо за місцем реєстрації та лише у підрозділах, які підключені до Єдиного державного демографічного реєстру.

Довідка про реєстрацію місця проживання/перебування особи. Одразу постає запитання: як це працює на Порталі, якщо така довідка видається відповідними підрозділами місцевих органів влади?

Для реалізації такої послуги iGov пропонує зробити лише 4 кроки:

Крок 1. Обрати свій регіон фактичного проживання (перебування) та увійти в систему через BankID (увівши дані Інтернет-банку, який під'єднаний до системи) або електронно-цифровий підпис (наприклад, ЕЦП податкової, Мін'юсту тощо).

Крок 2. Заповнити коротку форму:

вказати паспорт або інший документ, який людину посвідчує як заявника;

завантажити скановану копію паспорта (іншого документа), що посвідчує заявника;

вказати реєстраційний номер облікової картки платника податків (заповнюється банком при використанні BankID);

заповнити розділ контактні дані (e-mail та телефон);

вказати мету отримання довідки (вперше оформлення паспорта (ID-картки), обмін паспорта замість втраченого або вкраденого тощо);

якщо особа замовляє довідку не для себе, а для іншої особи, для якої вона є законним представником, то додатково слід заповнити ще відповідні графи.

Після заповнення форми заявка буде прийнята в ро-

боту, а людина отримає email-підтвердження.

Крок 3. Співробітник органу реєстрації надішле підтвердження, що на особу чекають для видачі довідки. Якщо раптом буде відмовлено у заявці, то пояснить причини.

Крок 4. Під час візиту до органу реєстрації необхідно буде:

підписати заяву для видачі довідки;

отримати довідку про реєстрацію місця проживання/перебування особи.

Якщо подивитися статистичну інформацію щодо отримання цієї довідки, то можна побачити, що в межах усієї країни через iGov скористалися зазначеною послугою 460 осіб, середній час отримання послуги становить 12 днів, 23 години, 1 хвилину (від 13 годин, 3 хвилини по Харківській обл. до 114 дні, 6 годин, 1 хвилини по Луганській обл.).

Реєстраційний номер облікової картки платника податків (РНОКПП) (раніше — індивідуальний податковий номер (ІПН)). Сторінка послуги надає інформацію щодо самого РНОКПП (ІПН), як його отримати, як відновити загублену (пошкоджену) картку платника податків, як внести до неї зміни тощо.

Отримати код iGov пропонує online та offline. Водночас коли перейти за посиланням, яке «дозволяє» отримати код online, то можна побачити таке повідомлення:

Цитата

Отримання індивідуального податкового номера (ІПН) Державна фіскальна служба.

Крок 1. Ви обрали всю країну.

На жаль, поки що неможливе надання цієї послуги в електронному вигляді. Ви можете допомогти пришвидшити процес переведення послуги в електронний вигляд.

Тому Портал пропонує звернутися до територіального органу Державної податкової адміністрації України (податкова) за місцем проживання або за місцем отримання доходів.

Щоб відновити втрачену або пошкоджену картку платника податків, потрібно також звернутися до найближчої податкової за місцем прописки або за місцем отримання доходів і написати заяву з проханням про видачу такого дубліката.

Отримання свідоцтва про смерть. У цій підкатегорії зібрана інформація, яка знадобиться для того, щоб вирішити всі організаційні питання, які виникають під час цієї сумної події:

- отримання медичного свідоцтва про смерть;
- отримання гербового свідоцтва про смерть;
- видача тіла для поховання або кремації;
- поховання;
- отримання свідоцтва про поховання;
- зняття з реєстрації місця проживання тощо.

Зверніть увагу! Отримання цих послуг наразі можливе лише за місцем їх безпосереднього надання.

Документи дитини: від народження до повноліття. У цій категорії розробники збрали інформацію про всі документи, які знадобляться батькам дитини, починаючи з її народження і завершуючи повноліттям, і про те, як їх оформити. Отже, тут можна:

- отримати допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами, свідоцтво про народження, допомогу при народженні дитини;
- zareєструвати місце проживання дитини та саму дитину в дитячий садок;
- оформити закордонний паспорт для дитини, отримати паспорт громадянина України та індивідуальний податковий номер;
- здійснити постановку на облік у військомат.

Наприклад, для того щоб отримати допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами, iGov пропонує:

Крок 1. Заповнити форму з необхідними даними. При заповненні форми буде потрібно:

- зазначити контактні дані (e-mail, телефон, адресу реєстрації та проживання);
- обрати зручний для себе спосіб перерахування коштів;
- відповісти на декілька уточнюючих запитань;
- завантажити одну обов'язкову довідку (видану лікувально-профілактичним закладом) та одну додаткову

(залежно від відповіді на запитання).

Після цього заявка буде прийнята в роботу. На основі наданих даних проводиться їх первинна обробка, за результатами якої виконується другий крок.

Крок 2. Отримати на електронну пошту повідомлення про те, що:

вам необхідно надати оригінал довідки, виданої лікувально-профілактичним закладом. Працівником управління соціального захисту буде назначено дату та час візиту для надання довідки

або

вам буде відмовлено у реєстрації звернення (з поясненням причин).

Отримати свідоцтво про народження. Протягом місяця після народження дитини необхідно zareєструвати факт її народження в органах реєстрації актів цивільного стану та отримати свідоцтво про народження. Портал пропонує отримати послугу запису на прийом щодо державної реєстрації народження. Як це діє від iGov у два кроки?

Крок 1. Пройти авторизацію за допомогою BankID (увівши дані Інтернет-банку, який під'єднаний до системи) або електронно-цифровий підпис (наприклад, ЕЦП податкової, Мін'юсту тощо) та заповнити форму. При заповненні форми буде потрібно:

обрати орган реєстрації актів цивільного стану для отримання послуги;

обрати в електронній черзі день та час, коли буде зручно з'явитися для реєстрації народження дитини;

заповнити всі необхідні поля (обов'язково українською мовою);

завантажити скан копії паспортів та медичну довідку яка є підставою для державної реєстрації народження дитини.

Крок 2. Прийти в обраний час до обраного органу реєстрації актів цивільного стану. Під час візиту при собі треба мати:

- оригінали паспортів обох батьків;
- оригінал медичного свідоцтва про народження (форма № 103/о).

Шановні читачі, у цій статті ми розглянули найбільш затребувані, на наш погляд, публічні послуги соціальної сфери, які громадяни можуть отримати від держави та органів місцевого самоврядування онлайн (тобто фактично «не виходячи з дому»). У наступних статтях розглянемо послуги, що стосуються майна, ведення господарства і бізнесу.

Всеукраїнський громадський бюджет: чи треба брати участь?

О. Ковшова, економіст-аналітик Видавничого будинку «Фактор»

Де знайти додаткові кошти на розвиток старостинського округу? Це питання бенджить не лише старост, а й мешканців. Адже додаткове фінансування ніколи не може бути зайвим ні для села, ні для селища. Знайдеться, що побудувати та що замінити або відремонтувати. Допомогти частково вирішити проблему недофінансування старостинських округів може Всеукраїнський громадський бюджет, з яким варто ознайомитися ближче. Адже він має додаткові можливості для тих, хто бажає змінювати свою громаду на краще.

Що це таке?

Всеукраїнський громадський бюджет нагадує вже знайомий багатьом бюджет участі. Однак його масштаби значно більші, про що говорить його назва. Тобто у кожній громаді з'явився шанс на фінансування проєктів із двох різних джерел, що не може не порадувати тих, хто має намір брати участь ще й у бюджеті участі всеукраїнського масштабу. Хто може долучитися до нього та яка суть такого бюджету участі?

У відборі можуть взяти участь інвестиційні програми і проєкти, що відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року та відповідних регіональних стратегіях, і подані в установленому законодавством порядку відповідними заявниками. Саме це визначено у постанові КМУ від 18.03.2015 № 196 «Деякі питання державного фонду регіонального розвитку»¹, до якої 03.04.2019

було внесено відповідні зміни згідно з постановою КМУ № 457 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 18 березня 2015 № 196».

До речі, джерело фінансування Всеукраїнського громадського бюджету закріплено ч. 2 ст. 24¹ Бюджетного кодексу України. У цій частині йдеться про те, що кошти державного фонду регіонального розвитку спрямовуються на виконання інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку (у тому числі проєктів співробітництва та добровільного об'єднання територіальних громад), що мають на меті розвиток регіонів, створення інфраструктури індустриальних та інноваційних парків, спортивної інфраструктури і відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку та відповідних стратегіях розвитку регіонів, **а також на реалізацію проєктів-переможців Всеукраїнського громадського бюджету.**

Важливо

Відповідно до вимог постанови № 196:

заявниками можуть бути центральні та місцеві органи виконавчої влади, ОМС та агенції регіонального розвитку;

ініціаторами подання для участі у конкурсі проєктів Всеукраїнського громадського бюджету можуть бути громадяни України віком від 18 років, заявники, наукові установи та громадські організації. Тобто жителі громад можуть доєднатися до розробки та реалізації важливих і пріоритетних проєктів.

Всеукраїнський громадський бюджет — це механізм, завдяки якому українці зможуть керувати частиною державних фінансів: насамперед суть полягає в тому, що саме мешканці будуть ініціювати проєкти. Шляхом голосування громадяни оберуть найкращі з них, а їх фінансування та реалізацію буде здійснювати місцева влада відповідно до чинного законодавства, тобто постанови № 196.

Для відбору проєктів-переможців Всеукраїнського громадського бюджету обласні та Київська міська державні адміністрації:

¹ Далі за текстом — постанова № 196.

1	визначають пріоритетні цілі, відповідно до яких розробляються та подаються заявниками проекти
2	затверджують положення, яким визначають порядок ініціювання та подання проектів, обсяг співфінансування з місцевих бюджетів проектів-переможців, порядок проведення електронного голосування
3	проводять електронне голосування за допомогою системи, яка забезпечує точну ідентифікацію голосуючих шляхом авторизації кожної особи (електронний підпис або інші методи ідентифікації) та можливість перевірки результатів, у разі сумнівів у їх об'єктивності
4	оприлюднюють на своїх офіційних вебсайтах результати електронного голосування
5	отримують від ОМС, на території якого планується реалізація проекту, що за результатами електронного голосування набрав не менше 30 % голосів від загальної кількості голосуючих, висновок щодо відповідності проекту вимогам цього Порядку та щодо спроможності його реалізації відповідним ОМС з інформацією щодо його згоди виступати заявником проекту (для проектів, ініціатором подання якого є громадяни України віком від 18 років, наукові установи та громадські організації)
6	подають відповідним регіональним комісіям для проведення попереднього конкурсного відбору рейтинговий список проектів, до якого включають проекти, які за результатами електронного голосування набрали не менше 30 % голосів від загальної кількості голосуючих, разом з позитивним висновком ОМС, на території якого планується реалізація цього проекту

Проекти-переможці Всеукраїнського громадського бюджету — це стартапи, які будуть реалізовуватись у громадах за рахунок співфінансування від ДФРР і місцевих бюджетів. Схема має бути такою: держава фінансує 90 % вартості проекту-переможця, а мінімум 10 %

має додати місцева влада. Проекти будуть обиратися на конкурсній основі та спрямовуватися на реалізацію стратегій розвитку обласного, міжобласного рівня, а також у межах секторальної підтримки Європейського Союзу.

Довідка

Україна готується приєднатися до списку країн, які реалізували громадський бюджет на національному рівні. Зараз у цьому списку значиться Португалія та Корея. Перші кроки у цьому напрямі зроблено: інформація про Україну вже з'явилась у всесвітньому атласі Громадського бюджету «Participatory budgeting world 2019», який презентували в Португалії 17 жовтня 2019 року.

Додамо, що це найбільша інформаційна збірка про громадський бюджет на сьогодні.

Знайти атлас можна за посиланням:

www.cascais.pt/sites/default/files/anexos/gerais/new/participatory_budgeting_world_atlas_2019_2.pdf?fbclid=IwAR1guiyKv1Va7kBMVwUtqrBc4aJN15zXUrvIE58SKAm6ML9A7IMhP_ea-PQ

Зауважимо, що просувати ідею загальнонаціонального бюджету участі українців надихнув приклад Португалії та Полтавщини. Португалія запровадила цей інструмент демократії першою в Європі. А Полтавщина — стала першим регіоном в Україні, який упровадив обласний громадський бюджет, участь в якому може брати кожен мешканець області. Тобто ідея Полтавщини полягала у тому, що неважливим було те, де саме живе людина (чи то в селі, чи то в районі, чи то в області), вона може подати проєкт. На Полтавщині існують спеціальні коефіцієнти: чим менше населений пункт, тим більше важать голоси людей, які голосують. Тобто йдеться про захист інтересів невеликих сіл та селищ, яким не вистачає коштів. Через такий підхід у маленьких селах/селищах, об'єднавши громаду, перемогти простіше, ніж у великих містах.

Деякі фахівці з громадського бюджету говорять про те, що Всеукраїнський громадський бюджет має набирати обертів у всіх населених пунктах України. Наразі нюансам Всеукраїнського громадського бюджету активно навчаються пілотні області — Херсонська, Донецька та Чернівецька.

Зазначимо, що, на думку редакції, у випадку коли місцева влада не може дозволити собі прийняти власний бюджет участі, охочі отримують шанс брати участь у Всеукраїнському громадському бюджеті та дійсно реалізувати ті чи інші ідеї.

Механізм реалізації Всеукраїнського громадського бюджету

Всеукраїнський громадський бюджет — логічний етап розвитку партисипації (залучення громади до учасницького прийняття рішень, що дозволяє їм впливати на суспільні рішення) в Україні. Актуальність інструментів бюджету участі для громадян та експертних кіл підтверджують результати ІТ-платформи «Громадський проект». За три роки роботи платформи понад 90 міст та громад працювали над розвитком культури електронної демократії та близько 1,8 мільйонів громадян голосували за проекти, причому 84 % — онлайн².

Додамо, що Всеукраїнський громадський бюджет розвиває Експертний Офіс Всеукраїнського громад-

ського бюджету. Це команда консультантів з розвитку Всеукраїнського громадського бюджету, що об'єднує фахівців громадської технологічної організації SocialBoost та громадської організації «Форум розвитку громадянського суспільства».

Команда Офісу допомагає втілити ідею Всеукраїнського громадського бюджету прозоро та ефективно у пілотних областях. Офіс консультуватиме області на всіх етапах: від створення нормативно-правової бази під потреби області до проведення інфокампанії серед громадян. До речі, партнерами Всеукраїнського громадського бюджету в Україні є також PAUCI Foundation, Київська громадська платформа, БО «БФ Діалог громад», Democracy Reporting International.

Окрім пілотних областей, про підготовку до запуску Всеукраїнського громадського бюджету також анонсували області: Полтавська, Волинська, Одеська.

За якою схемою буде відбуватися Всеукраїнський громадський бюджет?

1	Підготовка: області готуються до запровадження Всеукраїнського громадського бюджету. На підготовчому етапі ОМС формують положення про бюджет участі, створюють експертні робочі групи, напрацьовують стратегію інформаційної кампанії
2	Подання проєктів: громадяни пропонують проєкти. Ідеї публікуються онлайн. ОМС надають висновок щодо можливостей фінансування задуму. За потреби громадяни доопрацьовують проєкти
3	Голосування: відбувається електронне голосування. Голосування відбувається онлайн, прозоро та відкрито для усіх охочих. Згодом також онлайн оприлюднюються результати голосування
4	Реалізація проєктів-переможців: підтримані проєкти починають реалізовуватися протягом установлених строків. Регіональна комісія ДФРР виносить рішення про можливість реалізації проєктів. ОМС втілюють ініціативи та звітують про це онлайн

Додамо, що платформа «Громадський проект», яка добре знайома багатьом та якою за три роки роботи скористалися понад 90 міст та громад, від Львова до Баштанської ОТГ, тепер може бути використана й для автоматизації Всеукраїнського громадського бюджету. Детальніше про таку можливість можна дізнатися на офіційному сайті Всеукраїнського громадського бюджету vgb.org.ua.

Якими можуть бути проєкти Всеукраїнського громадського бюджету?

Деякі експерти вважають помилковим залучення ДФРР до Всеукраїнського громадського бюджету. Аргументами є те, що ДФРР створено як інструмент дер-

жавного фінансування проєктів регіонального розвитку в українських регіонах, правове регулювання якого міститься у Законі України «Про засади державної регіональної політики». І в першу чергу кошти Державного фонду регіонального розвитку спрямовують на виконання інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку (у тому числі проєктів співробітництва та добровільного об'єднання територіальних громад), що мають на меті розвиток регіонів, створення інфраструктури індустриальних та інноваційних парків, спортивної інфраструктури і відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку та відповідних стратегіях розвитку регіонів.

З огляду на це, на думку експертів, саме проєктів всеукраїнського характеру може й не бути, оскільки вони будуть мати регіональну спрямованість, схожу із вже знайомими інвестиційними проєктами, які раніше фінансувалися та продовжують фінансуватися за рахунок ДФРР.

² Інформація отримана за посиланням: facebook.com/vgbua.

Іншим острахом є те, що кошти на такі проекти будуть заздалегідь розподілені між регіонами без урахування думки тих, хто дійсно займався розробкою якогось конкретного проекту всеукраїнського масштабу. А дехто вважає, що найбільш прийнятною схемою впровадження Всеукраїнського громадського бюджету була б схема, подібна до тієї, яку втілює Український культурний фонд.

Крім того, більшість тих, хто зацікавлений брати участь у Всеукраїнському громадському бюджеті, лякає

те, що за умовами постанови № 196 підготовка та відбір проектів займає дуже багато часу через складну процедуру та механізм. Відтак є ризики щодо вчасного використання коштів, наданих ДФРР на реалізацію проектів-переможців Всеукраїнського громадського бюджету.

Однак сподіваємося, що це лише острахи, які не знайдуть втілення в реальність. Тому далі поговоримо про те, якими можуть бути проекти Всеукраїнського громадського бюджету.

Приклади

	<p>Екологічний проект у Полтавській області Знайти проект можна за посиланням: vgb-poltava-budget.e-dem.in.ua/?fbclid=IwAR1VM5VfEVC5Wu3MFaAiz2WMVZsGRrDRVdMLmRXF-sUwnNNlcQd_lytpEFe4#/project/8470?compid=193</p> <p>Охочі підтримувати та пропагувати екологічний стиль життя в межах проекту Всеукраїнського громадського бюджету запланували закупівлю та встановлення в містах обласного та районного значення Полтавської області двох видів конструкцій:</p> <ul style="list-style-type: none"> — автоматів для збору пластикових пляшок з видачею винагород у кількості 16 одиниць; — контейнерів для збору небезпечних відходів (використаних елементів живлення, люмінесцентних ламп та побутових термометрів) у кількості 32 одиниць. <p>Проблема Для територіальних громад Полтавщини повсюдною проблемою є те, що небезпечні відходи збираються і накопичуються разом з побутовим сміттям, об'єм якого, на жаль, збільшується щороку. Такі шкідливі речовини, як батарейки, люмінесцентні лампи, скляні градусники, потрапляють у сміттєві баки кожного господаря, а потім безконтрольно вивозяться на сміттєзвалища чи полігони. Від цього підземні води, ґрунт і повітря щодня поглинають важкі метали, кислоти, ртуть, завдаючи катастрофічної шкоди довкіллю і здоров'ю людей. Так, розкладання однієї батарейки триває близько 150 років, скла ламп та термометрів — понад 1000 років.</p> <p>Розпочати виокремлювати небезпечні відходи пропонується саме в малих та великих містах Полтавської області, які мають високу щільність населення, а відповідно, і накопичують значні об'єми побутових відходів і непотрібних речей.</p> <p>Що стосується пластику, то його з кожним роком також стає все більше через повсюдне використання у побуті виробів з пластику (поліпропілену), передусім ПЕТ-пляшок. Як наслідок: усе гостріше постає проблема пластикового забруднення і його хаотичного накопичення. Ця ресурсоцінна сировина також повинна збиратися окремо від твердих побутових відходів.</p> <p>Мета Підвищення культури поводження з побутовими відходами, у тому числі небезпечними, шляхом облаштування відповідної інфраструктури для збору пластику та небезпечних відходів у 16 містах Полтавської області.</p> <p>Бюджет:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) контейнер для збору небезпечних відходів вартістю 352000 грн. (32 по 11000 грн.); 2) автомат для збору пластикових пляшок з видачею винагороди вартістю 496000 грн. (16 по 31000 грн.); 3) винагороди для автоматів (іграшки) вартістю 115200 грн. (7680 по 15 грн.); 4) інформаційно-промоційна кампанія вартістю 51800 грн. (1 по 51800 грн.). <p>Загальна вартість: 1015000 грн.</p>
2	<p>Розроблення містобудівної документації для населених пунктів Засульської сільської ОТГ Знайти проект можна за посиланням: vgb-poltava-budget.e-dem.in.ua/#/project/8518?return=main</p> <p>Однією з цілей державної регіональної політики є підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів. Наявність сучасної містобудівної документації є необхідною умовою виконання вищевикладеного завдання. У разі відсутності детального плану територій передача земельних ділянок із земель державної або комунальної форми власності у власність чи користування фізичним та юридичним особам для містобудівних потреб забороняється</p>

Проблема

На території об'єднаної територіальної громади створено 10 старостинських округів. До складу громади увійшло 38 населених пунктів, генеральний план та містобудівну документацію мають лише 5 населених пунктів. Відсутність відповідного затвердженого детального плану територій чи плану зонування забороняє передачу земельних ділянок із земель державної або комунальної власності у власність чи користування фізичним та юридичним особам для містобудівних потреб. Також забороняється зміна цільового призначення земельної ділянки, яка не відповідає плану зонування території та/або детальному плану території. Все це призводить до порушення прав фізичних та юридичних осіб. Необхідно здійснити розробку містобудівної документації для 6 населених пунктів, а саме: с. Вищий Булатець, с. Оріхівка, с. Новаки, с. Михнівці, с. Піски, с. Шершнівка.

Мета

Забезпечення ефективного перспективного планування розвитку громади, раціонального використання земельних ресурсів, створення повноцінного життєвого середовища для громадян сільської місцевості та умов сталого економічного та соціального розвитку громади.

Для кого цей проєкт:

5247 осіб — жителів 6 населених пунктів Засульської сільської ОТГ.

Бюджет:

- 1) виготовлення генерального плану та плану зонування с. Вищий Булатець вартістю 150000 грн. (1 по 150000 грн.);
- 2) виготовлення топографічного плану с. Вищий Булатець вартістю 110000 грн. (1 по 110000 грн.);
- 3) виготовлення інженерно-технічних завдань цивільного захисту у мирний час і особливий період у складі генерального плану с. Вищий Булатець вартістю 80000 грн. (1 по 80000 грн.);
- 4) виготовлення генерального плану та плану зонування с. Оріхівка вартістю 170000 грн. (1 по 170000 грн.);
- 5) виготовлення топографічного плану с. Оріхівка вартістю 120000 грн. (1 по 120000 грн.);
- 6) виготовлення інженерно-технічних завдань цивільного захисту у мирний час і особливий період у складі генерального плану с. Оріхівка вартістю 80000 грн. (1 по 80000 грн.);
- 7) виготовлення генерального плану та плану зонування с. Новаки вартістю 150000 грн. (1 по 150000 грн.);
- 8) виготовлення топографічного плану с. Новаки вартістю 110000 грн. (1 по 110000 грн.);
- 9) виготовлення інженерно-технічних завдань цивільного захисту у мирний час і особливий період у складі генерального плану с. Новаки вартістю 80000 грн. (1 по 80000 грн.);
- 10) виготовлення генерального плану та плану зонування с. Михнівці вартістю 150000 грн. (1 по 150000 грн.);
- 11) виготовлення топографічного плану с. Михнівці вартістю 110000 грн. (1 по 110000 грн.);
- 12) виготовлення інженерно-технічних завдань цивільного захисту у мирний час і особливий період у складі генерального плану с. Михнівці вартістю 80000 грн. (1 по 80000 грн.);
- 13) виготовлення генерального плану та плану зонування с. Піски вартістю 150000 грн. (1 по 150000 грн.);
- 14) виготовлення топографічного плану с. Піски вартістю 110000 грн. (1 по 110000 грн.);
- 15) виготовлення інженерно-технічних завдань цивільного захисту у мирний час і особливий період у складі генерального плану с. Піски вартістю 80000 грн. (1 по 80000 грн.);
- 16) виготовлення генерального плану та плану зонування с. Шершнівка вартістю 150000 грн. (1 по 150000 грн.);
- 17) виготовлення топографічного плану с. Шершнівка вартістю 110000 грн. (1 по 110000 грн.);
- 18) виготовлення інженерно-технічних завдань цивільного захисту у мирний час і особливий період у складі генерального плану с. Шершнівка вартістю 80000 грн. (1 по 80000 грн.);

Приклад Полтавщини

Полтавщина — одна із перших областей, яка самостійно пройшла шлях предметної організації процесу Всеукраїнського громадського бюджету. У конкурсному відборі Всеукраїнського громадського бюджету Полтавщини можуть брати участь громадяни Полтавської області віком від 18 років, наукові

установи, громадські організації, які здійснюють діяльність у межах Полтавської області шляхом подання проєкту.

Оголошення про початок проведення відбору проєктів Всеукраїнського громадського бюджету Полтавської області розміщено за посиланням: www.adm-pl.gov.ua/page/vseukrayinskiy-gromadskiy-byudzheth?fbclid=IwAR0rmMmrVXoUNJuTyeoyVfGlc6by3LrbS4agbJj1tw57q0x

UBcEGm3XvU. Технічний супровід та електронне обслуговування здійснюється за сприяння Фонду Східна Європа на платформі e-dem (Всеукраїнський громадський бюджет Полтавської області) лінком vgb-poltava-budget.e-dem.in.ua.

Відповідно до Положення про порядок ініціювання та подання проєктів Всеукраїнського громадського бюджету Полтавської області, затвердженого

розпорядженням голови облдержадміністрації від 10.09.2019 № 662 «Про затвердження Положення про порядок ініціювання та подання проєктів Всеукраїнського громадського бюджету Полтавської області», **25 вересня 2019 року** оголошено початком відбору проєктів, що можуть реалізуватись у межах Всеукраїнського громадського бюджету Полтавської області.

Важливо

Обов'язковим додатком є «Список осіб, які підтримали проєкт». Список має налічувати мінімальну кількість підписів — 70 осіб (окрім ініціатора проєкту), серед яких в обов'язковому порядку має бути погодження голови (виконувача обов'язків голови) відповідної місцевої ради, на території якої планується до втілення проєкту.

Інвестиційні проєкти з повним пакетом документів за підписом уповноваженого представника ОМС надавалися ініціатором до 24.10.2019.

Всеукраїнський громадський бюджет Полтавської області має інформаційну сторінку у Facebook за посиланням: facebook.com/vgb.pltreg/posts/124576375599326?__tn__=K-R.

Які проєкти будуть підтримані?

Інвестиційні проєкти мають відповідати пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, затвердженій постановою КМУ від 06.08.2014 № 385, Стратегії розвитку Полтавської області на період до 2020 року і планів заходів з їх реалізації (www.adm-pl.gov.ua/page/vikonannya-zavdan-strategiyi-rozvitku-poltavskoyi-oblasti), затвердженій рішенням пленарного засідання вісімнадцятої сесії сьомого скликання Полтавської обласної ради від 22.12.2017 № 574 (зі змінами).

Які вимоги до проєктів?

При підготовці проєкту ініціатор/автор забезпечує його відповідність таким вимогам:

- строк реалізації становить від 1 до 3 років;
- співфінансування з місцевих бюджетів на рівні не менше 10 %;
- загальна кошторисна вартість проєктів будівництва (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт) має становити понад 5 млн грн., а для інших проєктів — понад 1 млн грн.;
- питання реалізації проєкту перебуває в межах повноважень органів місцевого самоврядування Полтавської області;
- реалізація проєкту має здійснюватися виключно на об'єктах, які належать до комунальної форми власності, та/або на землях комунальної форми власності;
- бюджет проєкту, розрахований автором, включає всі витрати (розробка проєктної документації, закупівля сировини, матеріалів, послуги, оренда обладнання тощо);
- проєкти мають відповідати затвердженій містобудівній документації;
- сфера реалізації проєкту має бути публічною.

Які етапи проведення конкурсу?

Положенням визначено такі етапи проведення Всеукраїнського громадського бюджету:

- підготовка та подання до ОДА проєктів ініціаторами — 1 етап відбору (з 25.09.2019 по 24.10.2019);
- проведення електронного голосування з 29.10.2019 по 13.11.2019 — 2 етап відбору (на платформі vgb-poltava-budget.e-dem.in.ua);
- оприлюднення ОДА переліку проєктів, які отримали понад 30 % голосів від загальної кількості голосів в межах конкурсу (до 14.11.2019);
- отримання висновку та Бланку аналізу проєкту від ОМС на запит ОДА (до 15.11.2019);
- оголошення прийому документів від заявника/ОМС відповідно до Розділу XI Положення (до 18.11.2019);
- завершення прийому документів від заявника/ОМС (до 17.12.2019);
- розгляд та оцінювання регіональною комісією проєктів, які пройшли попередні етапи відбору (до 18.12.2019), – 3 етап відбору;
- подання проєктів до Комісії при Міністерстві розвитку громад та територій України — 4 етап відбору (до 20.12.2019).

Отже, як бачимо, Всеукраїнський громадський бюджет набирає обертів. І жителі багатьох старостинських округів можуть долучитися до нього й навіть вирішити проблему не лише старостинського округу, а й декількох округів, якщо вона є спільною. Тож старостам треба розібратись із Всеукраїнським громадським бюджетом та донести його ідею до мешканців свого округу. Пам'ятайте, що лише тому, хто стукає, відчиняють.

ЗАРЕЄСТРУЙТЕСЬ НА ОНЛАЙН-ФОРУМІ ДЛЯ СТАРОСТ І ОТРИМАЙТЕ МОЖЛИВІСТЬ БУТИ В КУРСІ ВСІХ НОВИН ГАЛУЗІ

ВСЕ В ОДНОМУ МІСЦІ:

- СПІЛКУВАННЯ З КОЛЕГАМИ
- КОНСУЛЬТАЦІЇ ТА ПОРАДИ ЕКСПЕРТІВ
- НОВИНИ ГАЛУЗІ
- АНАЛІТИКА, ЗАКОНОДАВСТВО
- БАГАТО ІНШОГО

МІНІСТЕРСТВО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
БУДІВНИЦТВА
ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА
УКРАЇНИ

Швейцарсько-український проект
DESPRO
Підтримка децентралізації в Україні

 Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

skat Swiss Resource Centre and
Consultancies for Development